

**T.C.
İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**MANİSA SPİL DAĞI MİLLİ PARKI
ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN
BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

SERAP BODUR

İZMİR-2021

T.C.

**İZMİR KÂTİP ÇELEBİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANABİLİM DALI**

**MANİSA SPİL DAĞI MİLLİ PARKI
ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN
BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

SERAP BODUR

DANIŞMAN: DOÇ. DR. SERKAN ÇELİK

İZMİR-2021

YEMİN METNİ

Tezli Yüksek Lisans Projesi olarak sunduğum “*Manisa Spil Dağı Milli Parkı Alternatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi*” adlı çalışmanın tarafımdan, akademik kurallara ve etik değere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Serap BODUR

İMZA

ÖZET

Tezli Yüksek Lisans Tezi

MANİSA SPİL DAĞI MİLLİ PARKI ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Serap BODUR

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı

Turizm, çok yönlü ve karmaşık olay ve olguları kapsadığından dolayı çok eşitli tanımları yapılan bir kavramdır. Turizmi tanımını yapan kişilerin turizme bakış tarzı ve önemsedikleri hususların farklılığı, turizmin birçok şekilde tanımlarının yol açan nedenlerdir. Turizmi, “insanların temel uğraşları dışında boş kalan zamanlarını değerlendirmek ya da rekreasyon (dinlenme, eğlenme, yenilenme) amacıyla seyahat etmeleri, bu seyahatleri ve geçici olarak konaklamaları süresinde oluşan olaylar ve etkileşimler bütünü” olarak tanımlanabilir.

Bu araştırmanın amacı, Manisa Spil Dağı Milli Parkının alternatif turizm potansiyelinin belirlenmesi ve bölgenin turizm açısından nasıl değerlendirilmesi gerektiğiyle ilgili bölgenin çeşitli özelliklerini kullanarak oranın halkı tarafından ve turistler açısından yararlanılabilecek turizm potansiyeli oluşturmak adına yapılan bir çalışmadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda bölgeye gelen turistlere ve oradaki halk üzerinde uygulanan anket formu oluşturulmuştur. Anket sonucunda bölgenin potansiyeli belirlenmiş ve istatistiksel açıdan farklı yorumlar ortaya çıkmıştır. Turizm; dinlenmek, eğlenmek ve tatil yapmak amacıyla faaliyetler bütünü olup bu faaliyetleri belirli bir zaman içerisinde insanlar gerçekleştirmektedir.

Bu uygulama sonucunda elde edilen bilgiler, SPSS 21 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Analizler sırasında güvenirlilik analizi, bağımsız örneklem t testleri gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alternatif Turizm, Spil Dağı Milli Parkı

ABSTRACT

Master's Thesis

A RESEARCH ON DETERMINING THE ALTERNATIVE TOURISM POTENTIAL OF MANİSA SPİL MOUNTAIN NATIONAL PARK

Serap BODUR

İzmir Kâtip Çelebi University

Graduate School of Social Sciences

Department of Tourism Management Program

Tourism is a concept that has very equitable definitions because it covers multifaceted and complex events and facts. The way people define tourism look at tourism and the difference of what they care about are the reasons why tourism is defined in many ways. Tourism can be defined as “a whole of events and interactions that occur during the time of people to travel, travel, and temporarily stay for recreation (rest, fun, renewal),” or “spend their free time outside of their basic work.

The purpose of this research is to create tourism potential that can be utilized by the people of Manisa Spil Mountain National Park by using various features of the region on the determination of alternative tourism potential and how the region should be assessed for tourism. For the purpose of the study, the survey form was created for tourists arriving in the region and on the people there. The survey found the potential of the region and statistically different comments. Tourism is a complete set of activities to relax, have fun and have a holiday, and people perform these activities over a certain period of time.

The information obtained as a result of this application has been analyzed using the SPSS 21 program. Reliability analysis, independent sampling t tests were performed during the analyzes.

Keywords: Alternative Tourism, Spil Mountain National Park

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ÖNSÖZ.....	xii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF TURİZM KAVRAMLARI

1.1.Alternatif Turizm Kavramı.....	4
1.2.Alternatif Turizm Türleri.....	5
1.2.1.Kültür Turizmi.....	6
1.2.2.Kongre Turizmi.....	7
1.2.3.Sağlık Turizmi.....	8
1.2.4.Kırsal Turizmi.....	10
1.2.5.Rekreasyonel Turizm.....	12
1.2.6.Spor Turizmi.....	12
1.2.7.İnanç Turizmi.....	15
1.2.8.Gastronomi Turizmi.....	15

İKİNCİ BÖLÜM

MANİSA İLİ ve SPİL DAĞI MİLLİ PARK ÖZELLİKLERİ

2.1.Milli Parklar.	17
2.2. Manisa İline Genel Bakış.....	22
2.2.1. Manisa İlinde Turizm.....	23

2.2.2. Sit Alanları.....	23
2.2.3. Jeoloji ve Jeomorfoloji.....	24
2.2.4. İklim, Bitki Örtüsü ve Fauna.....	26
2.2.5. Tantalos Efsanesi ve Tantalos Kalesi.....	29
2.2.6. Niobe (Ağlayan Kaya) Efsanesi.....	29
2.2.7. Kybele (Bereket Tanrıçası).....	30
2.2.8. Kayıp Kıta Atlantis (Kayıp Krallık Efsanesi).....	31
2.2.9. Manisa Tarzanı (Ahmet Bedevi).....	31
2.2.10. Manisa Kalesi.....	33
2.2.11. Ayvacık Köyü Yerleşme Tarihi.....	34
2.3. Spil Dağı Milli Parkı.....	34
2.3.1. Spil Dağı Milli Parkı'nın Doğal Yapısı.....	35
2.3.2. Spil Dağı Milli Parkı'nın Tarihi, Mitolojik ve Arkeolojik Kaynak Değerleri.....	36
2.3.3. Milli Park İlan Edilme Süreci.....	37
2.2.4. Milli Parkta Tesisleşme.....	37
2.2.5. Milli Parkta Turizm.....	40
2.2.6. Rekreatif Kaynak Değerleri	41
2.2.7. Dağcılık Anma Etkinliği.....	42
2.2.8. Günübirlik Kullanım Alanları.....	43
2.2.9. Birkaç Günlük Kullanım Alanları.....	44

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANİSA İLİ SPİL DAĞI MİLLİ PARKI ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE ÇALIŞMA

3.1.Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	46
3.2.Araştırmanın Sınırlılıkları.....	46
3.3.Araştırmanın Yöntemi.....	46
3.3.1. Veri Toplama Araçları.....	47

3.3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi.....	47
3.3.3. Verilerin Çözümlemesi.....	48
3.4. Bulgular ve Değerlendirme.....	48
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	62
EKLER (ANKET).....	65
KAYNAKÇA.....	75

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Türkiye'nin Alternatif Turizme İlişkin SWOT Analizi	4
Şekil 2: Türkiye'de Termal Kaynaklar.....	10
Şekil 3. Türkiye'deki Milli Parklar Listesi.....	17
Şekil 4. Türkiye'de Milli Parklar. Kaynak: DKMPGM, 2018.....	21
Şekil 5. Spil Dağı Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.....	25
Şekil 6. Spil Dağı Milli Parkı'nda Yükseklik Kısa Mesafelerde 1500 Metre Yüksekliğe Ulaşır.....	25
Şekil 7. Manisa İklim Diyagramı. Kaynak: MİGM, 2014.....	26
Şekil 8. SDMP'nda Ağaç Formundaki Türlerin Yükseltiye Göre Kuşaklanması.	27
Şekil 9. Spil Dağı Milli Parkı'nda Floraya Ait Bazı Çiçekli Bitkiler.....	28
Şekil 10. Manisa Lalesi (<i>Tulipaorphidea</i>). Kaynak: MPGM 2014.....	28
Şekil 11. Yapılan Anfitiyatro Sonucu Niobe'nin Göz Yaşlarının Kesilmesi.....	30
Şekil 12. SDMP İçerisindeki Kybele Figürü. Kaynak: DKMPGM 2015.....	31
Şekil 13. Manisa Tarzanı ve Tarzan Filmi Afişi. Kaynak: Spilhaber.com.....	33
Şekil 14. Sahanın Kurumsal Sorumluluk Organizasyonu. Kaynak: Tarım ve Orman Bakanlığı.....	34
Şekil 15. Bölge Müdürlükleri ve Sorumluluk Sahaları.....	35
Şekil 16. Spil Dağı Milli Parkı Lokasyon Haritası. 2019.....	36
Şekil 17. SDMP Ziyaretçi Merkezi.....	39
Şekil 18. SDMP Piknik Üniteleri.....	39
Şekil 19. SDMP'ndan Manisa şehir Merkezine Bakan Seyir Terası.....	39

Şekil 20. SDMP Personel Durumu.....	40
Şekil 21. Dağcılık Federasyonunun Anma Etkinliği, Kaynak: tdf.gov.tr . 2019.....	42
Şekil 22. SDMP de Farklı Türlerdeki Rekreatif Etkinlikler, 2014.....	42
Şekil 23. Atalanı Mevkide Günöbirlik Piknik Alanı. 2014.....	43
Şekil 24. SDMP İçindeki Sölöklü Göl. 2011.....	44
Şekil 25. Spil Dağı Milli Parkı’nda Birkaç Günlük Kamp Konaklaması. 2015.....	44
Şekil 26. SPMP’nda Dağcılık ve Tırmanış Faaliyetleri.....	45
Şekil 27. SDMP İçindeki Nurkadın Mağarası ve Mağaracılık Faaliyetleri. 2014...	45

ÖNSÖZ

Öncelikle değerli hocam Doç. Dr. Serkan ÇELİK' e yüksek lisans eğitimim süresi boyunca bana göstermiş olduğu destekten, ilgi ve alakadan dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitimim için bilime olan güvenleri dolayısıyla anket çalışmamda bana vermiş oldukları destek için Manisa Spil Dağı bölge halkına ve turizm faaliyeti gösteren işletmelere bana zaman ayırdıkları için teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Günümüzde şehir hayatının getirmiş olduğu yoğun çalışma ve tekdüze yaşamının sonucunda, insanların tatil ihtiyaçlarının artması turizmi daha da vazgeçilmez hale getirmiştir. Turizm, insanlara birçok hizmeti (konaklama, eğlenme, dinlenmek) sunmakla birlikte ulaşım faaliyetlerini de beraberinde getirmektedir. Bu tür faaliyetler insanların stres atma, dinlenmek, yeni yerler görmek için farklı yerler tercih etmeleri yönünde önemli bir rol oynamaktadır. Metropol şehir hayatından kurtulmak ve yaşam standartlarının da artması sebebi ile turizm büyük bir sektör haline gelmiş olup değeri de gün geçtikçe artmaktadır.

Dağlık alanlar turizmde gün geçtikçe önemi artan bir dalıdır sebebi ise insanlar daha sakin ortamda bulunmak istemeleri ve doğayla iç içe olmaktır. Bunun sonucu olarak da yeşil alanı-doğayı koruma çalışmaları başlamış ve beraberinde milli park kavramı ortaya çıkarmıştır. Genel olarak tanımı ise Milli Park, genel manzarası, doğal ve beşeri çevre etmenlerinin koruma altına alınmasıdır.

Alternatif Turizm ise kısaca, “turizm etkinliklerinin dar kalıplara sığdırılmasından ve bunun yol açtığı sıkıntılardan kurtarılarak özel ilgi alanlarına yöneltme çabaları” olarak tanımlanabilir. Daha detaylı olarak: “İçerdiği çeşitli turizm aktiviteleri sayesinde farklı bölgeleri turizm faaliyetleri içine alarak, belli bölgeler üzerinde yoğunlaşmayı azaltan ve turizmi 12 aya yayan; çevre, yerli halk ve turistler ile olan ilişkileri kuvvetlendiren bir turizm çeşidi” (Baykan, 2006:18) diye tanımlanmaktadır. “Turistik yoğunlaşmayı azaltmak ve kaynakların devamlılığını sağlamak amacıyla, klasikleşmiş turist hareketlerinin, diğer arz kaynaklarına çekilmesi amacıyla geliştirilen turizm çeşidi” (<http://eksisozluk.com/alternatif-turizm>) olarak da tanımlanan Alternatif Turizm kavramının Turizm Bakanlığı, Turizm Terimleri Sözlüğündeki karşılığı ise şöyledir. “Alternatif turizm, sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin iş birliğine ve gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacını güden turizm çeşididir” (Turizm Terimleri Sözlüğü, 199:10).

Son yıllarda gittikçe daha fazla önem kazanan alternatif turizm, ‘soft-yumuşak’ kitle turizmi ise ‘hard-sert’ olarak tanımlanır. Bu turizm şeklini ifade etmek için “yeşil turizm, kırsal turizm, eko turizm, doğa turizmi, yabanıl turizm, sürdürülebilir turizm,

düşük etkili turizm, alternatif turizm, yumuşak turizm, macera turizmi, kırsal turizm, kültürel turizm, bilimsel turizm, inceleme turizmi gibi 35 civarında terim kullanılmaktadır” (www.slideshare.net/MikailKara/alternatif-turizm 1990:35-37).

Milli parklar, son yıllarda alternatif turizm alanlarını da geliştirmiş olup kırsal açısından da önemli bir katkı sağlamış ve bölge halkına da gelir kaynağı sunmaktadır. Kırsal turizmin gelişmesi rekreasyonel faaliyetleri de artırmıştır. Belirli bir turizm potansiyeli olan alanlarının çevresinde bulunan milli parklar, farklı ihtiyaçları da beraberinde getirdiği için alternatif turizme de katkı sağlamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALTERNATİF TURİZM KAVRAMI

1.Alternatif Turizm Kavramı

Alternatif turizm kavramıyla ilgili birçok tanım bulunmaktadır. Bu yapılmış olan tanımların bazılarına baktığımızda; alternatif turizm, yeni turistik ürünlerin bir araya getirilmesini sağlayan, klasik-geleneksel kitle turizminin ve şehir turizminin yaratmış olduğu olumsuz etkileri azaltmak amacıyla ortaya çıkmış bir turizm çeşididir (Erdoğan, 2003:2-3). Başka bir ifade de ise alternatif turizm; mevcutta yer alan turistik faaliyetlerin olumsuz etkileri üzerine ek olarak alternatif olarak çıkarılmış, varılan destinasyonlarda ve burada yaşayan yerel halk üzerinde ekonomik kazançlarını azaltmaksızın gerçekleştirilen, destinasyondaki turizm etkinliklerinin yaratmış olduğu olumsuzlukların minimuma indirilmesini amaçlamaktadır (Özgüç, 1998:199-200). Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere yıllar içerisinde turist profilinin istek ve arzularının değişmesi, turizm pazarında yer alan ülkelerin değişim ve isteklere uygun turizm çeşitlemeleri yaparak daha fazla kar elde etmek istemesi alternatif turizmin gerçekleştirilmesini zorunlu hale getirmiştir. Ülkeler alternatif turizm alanında etkin bir şekilde rol alabilmek için kendi içlerinde analizler yapmakta, çıkan sonuçlar doğrultusunda turistik ürün geliştirmektedirler. Bu noktada ülkemiz için de bu analizlerin yapılması ve ortaya konan sonuçlar temelinde hedeflerin belirlenmesine yardımcı olabilir. Bu analizler bir kereye mahsus yapılmayıp sürekli bir biçimde değerlendirilerek varsa eksiklik veya fırsatların görülmesi noktasında önemli rol oynayabilir. Bu bağlamda ülkemizin turizm alanındaki güçlü ve zayıf yönleri ile karşısına çıkabileceği tehditler ve fırsatlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Şekil 1: Türkiye'nin Alternatif Turizmde İlişkin SWOT Analizi

Türkiye'nin Alternatif Turizmde Güçlü Yönleri	Türkiye'nin Alternatif Turizmde Zayıf Yönleri
-Alternatif turizme uygun iklim, doğal kaynaklar ve bozulmamış çevreye sahip olması -Türkiye'nin sahip olduğu tarih ve kültür zenginliği kültür turizmi için elverişli olması -Türkiye'de termal turizm olanağı için 1300 termal kaynağın olması -Başta Karadeniz olmak üzere Türkiye'nin yayla turizmine uygun potansiyelinin olması -Özellikle Antalya-Belek yöresinde gelir durumu yüksek turistlere yönelik, golf turizmine uygun alanların tahsis edilmesi -Kongre turizmine uygun tesislerin ve kongre merkezlerinin bulunması -Türkiye'de İslamiyet'e ait eserlerin yanı sıra çok sayıda kilise, sinagog ve diğer dini eserlerin inanç turizmi için çekim merkezi olması -Dünya mirası açısından önemli olan Pamukkale ve Kapadokya gibi tabiat harikalarına sahip olunması -Dağcılık ve dağ turizmi açısından yüksek değerleri bulunan Ağrı, Erciyes ve Kaçkar gibi çok sayıda dağın bulunması -Akarsu turizmi için çok fazla sayıda uygun akarsuyun olması.	-Alt yapının alternative turizm yatırımları için istenen düzeyde geliştirilmemiş olması -Tesis ve çevre kalitesi arasındaki uyumsuzluk -Finansman yetersizliği -Toplumda alternatif turizm bilincinin gelişmemiş olması -Alternatif turizm için ayrılan tanıtım ve pazarlama bütçelerinin yetersiz olması -Yerel yönetimlerin alternative ürünlere karşı duyarsızlığı -Turist sağlığı ve güvenliğindeki yetersizlikler -Belirli yörelerde düzensiz ve çarpık kentleşme nedeni ile doğal çevrenin giderek bozulması -Doğal, kültürel ve tarihi mirasın yeterince korunmaması -Türkiye'nin ülke ve turist ürün imajının alternatif - Turizm imkanlarını olumsuz yönde etkilemesi -Alternatif turizme yönelik turizme teşviklerinin yetersiz olması
Türkiye'nin Alternatif Turizm İçin Fırsatları	Türkiye'nin Alternatif Turizm İçin Tehditleri

-Türkiye'nin rekabet gücünün yüksek olduğu doğa, tarih ve kültür turizmine olan ilginin yoğunlaşması -Gelişen ulaşım olanakları ve buna bağlı olarak uzun mesafeli seyahat imkânlarının gelişmesi -Batı Akdeniz'deki kirlenme sonucu Doğu Akdeniz Bölgesinin çekiciliğinin artması -Avrupa Birliği'nin finansal destek sağladığı projelerde alternatif turizme de yer verilmesi -Giderek gelişen dünya turizmi	-Avrupa Birliği üyesi rakip ülkelerin birliğin bilgi ve finans desteklerinden yararlanarak rekabet güçlerini hızla arttırmaları -Yabancı tur operatörlerinin kataloglarında Türkiye'deki alternatif turizm olanaklarına yeterince yer verilmemesi -Coğrafi konum nedeniyle yakın çevrede yaşanan savaşlar ve siyasi istikrarsızlardan olumsuz etkilenme -Avrupa Birliği'nin birlik içi seyahatleri destekleyici politikaları -Yatay ve dikey entegrasyonlar sonucu işletmelerin istedikleri ürünleri sunamamaları
--	---

Kaynak: Avcıkurt,2003

1.2 Alternatif Turizm Türleri

Alternatif turizm çeşitliliği üzerinde belirli bir sayı sınırlaması yoktur. Çünkü ülkelerin sahip olduğu güzellikler ve kendilerine has sahip oldukları turizm çeşitleri sebebiyle farklılık gösterir. Dünya üzerindeki teknolojik gelişmeler, eğitim seviyesinin yükselmesine paralel insanlar ilgi duydukları turizm türleri doğrultusunda dünyanın farklı yerlerine seyahatler gerçekleştirebilmektedir. Örnek vermek gerekirse Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı alternatif turizm türlerini; golf turizmi, hava sporları, sağlık-termal turizm, yat turizmi, kış sporları turizmi, yayla turizmi, ipek yolu turizmi, mağara turizmi, su altı dalış turizmi, av turizmi, kuş gözlemciliği, dağcılık, akarsu turizmi, kongre turizmi ve inanç turizmi olarak on beş farklı başlık altında toplamıştır (yigm.kulturturizm.gov.tr).Literatürdeki sınıflamalar ekseninde ve gerçekleştirilen yazın taraması sonucunda, bu çalışmada alternatif türleri; kültür turizmi, kongre turizmi, sağlık turizmi, kırsal turizm, rekreasyonel turizm, spor turizmi, inanç turizmi, gastronomi turizmi olmak üzere 8 ana başlıkta incelenecektir.

1.2.1. Kültür Turizmi

Kültür turizmi Dünya Turizm rgt'nün yapmış olduğu tanıma göre; insanların kültürel bilincini ve motivasyonunu artırmak amacıyla gerçekleştirdikleri kültür turları, iş seyahatleri, sit alanlarına ve abidelere yönelik yapılan ziyaretler, dini ziyaretler, festivallere katılım gibi faaliyetlerin tümüdür (Pedersen, 2002: 23). Kültür turizmi, insanların yaşadıkları bölgedeki kültürel değerleri kıyaslama ve başka kültürleri merak etme ve kendi kültürleriyle bağdaştırmaları sonucunda gerçekleştirdikleri bir turizm çeşididir. Kendi içerisinde birçok farklı dinamiği barındırması sebebiyle çeşitli bölümlere ayrılmıştır. Bunlar kültürel miras turizmi, dark turizmi, diaspora (etnik) turizmi, etkinlik ve ipekyolu turizmi olarak sıralanabilir. Kısaca değinmek gerekirse kültürel miras turizmi; geçmişte yaşamış olan toplulukların ve medeniyetlerin günümüze bırakmış oldukları tarihi ve sanat eserlerinin tümüdür. Ülkemiz kültürel miras turizmi yönünden zengindir ve her yıl milyonlarca yerli ve yabancı turist ziyaret etmektedir. UNESCO Dünya Miras Listesi'nde 17 tarihi eserimiz kayıt altına alınmıştır. Troya Antik Kenti (Çanakkale), Safranbolu şehri (Karabük), Nemrut Dağı (Adıyaman), Efes (İzmir) bunlardan sadece birkaçıdır.

Dark turizmi; dünyada yer alan insanların tarihin farklı dönemlerinde yaşamış oldukları ölümler, trajediler ve çeşitli felaketlerin sonucunda günümüz toplumlarının bu yerleri ziyaret etmesi olarak ifade edilebilir. İnsan eliyle ya da doğal afet şeklinde gerçekleşebilir. İtalya'da Vezüv Dağı'nın 76 yılında faaliyete geçip Pompei şehrini lavlar altında bırakması, 1995 yılında Sırp ordusu tarafından Bosna Hersek'in Srebrenitca bölgesinde katliamlar yapılması ülkemizde ise Ankara-Ulucanlar Kapalı Cezaevi, Sinop Kapalı Cezaevi, Çanakkale şehitliği örnek gösterilebilir.

Diaspora (Etnik) turizm; yaşadıkları ülkelerden insanların farklı ülkelere çeşitli sebeplerden g sonrasında zaman içerisinde yakınlarını, akrabalarını ziyaret etmesi sonucunda oluşur. Yahudi diasporasının her yıl binlerce kişiyle gerçekleştirdiği İsrail ziyareti 30 yıldır düzenlenen turlarla sağlanmaktadır (Scheyvens, 2007). Dünyanın en büyük diasporası in diasporasıdır. in'deki diaspora turizm potansiyelini artıran en büyük etken, zamanında in'den göç edenlerin akraba ve yakınlarını görme amaçlı gerçekleştirdikleri ziyaretlerdir (Strange&Kempa, 2003).

Etkinlik turizmi; kitle turizmine karşı en önemli rakiptir. Pazarlama stratejileri içerisinde şekillendirilip bir destinasyonun sahip olduğu potansiyeli canlandırıcı, imaj oluşturunca bir şekilde tasarlanıp çeşitli etkinliklerin planlanması, geliştirilmesi amacını taşır (Donald ve Wicks, 1993). Bu amaçla düzenlenen çeşitli konserler, festivaller, karnavallar, çeşitli branşlarda gerçekleştirilen spor organizasyonları örnek gösterilebilir.

İpekyolu turizmi ise; Orta Çağ'da Çin'den başlayıp, Orta Asya'da birçok ülke içerisinde yer alan şehirlerden geçerek Anadolu'ya ulaşmış ve buradan Avrupa'ya kadar uzanmıştır. Görüldüğü üzere çok uzun ve içerisinde birçok durak noktasını barındıran İpekyolu; geçtiği şehirlere han, hamam, kervansaray gibi birçok önemli yapının kazandırılmasına öncülük etmiştir. Başka alanlarda yapıldığı gibi bu turizm çeşidinin geliştirilmesi için de gerekli yatırımların yapılması gerekmektedir. İpek yolunun yeniden canlandırılması hem turizm açısından hem de bu yol üzerinde bulunan ülkelerin beşerî, ekonomik ve kültürel ilişkilerini geliştirebilir (Xie, Ward, Fabd ve Qiao, 2007:62).

1.2.2. Kongre Turizmi

Kongre turizmi; İnsanların ikamet ettikleri ve iş yerleri dışında uzman oldukları sahalarda ve mesleklerde bilgi paylaşımı maksadıyla toplanmalarından dolayı oluşan seyahat konaklama, olay ve ilişkilerin tümüdür. Yani kongre, sempozyum, çalıştay gibi amaçlarla gerçekleştirilen turizm şeklidir. Coğrafi konumu itibariyle dünyanın merkezinde yer alan Türkiye bu alanlarda yapılacak etkinlikleri, için ideal bir yerdir. Farklı kültürler arasında yer alması, ulaşım kolaylığı ve bu alandaki alt yapı tesisleriyle kongre turizminin gözde mekânlarından biridir (<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10203/kus-gozlemciligi.html>). Ziyaret ettikleri yerlerde ortak amaçlarla bir araya gelen insanların sanat, teknoloji, bilim vb. alanlarda edinilen ve yeni ortaya çıkan bilgileri özümsemek bilgi alışverişinde bulunmak, konaklama süresinde bulunduğu yerlerde çevreyi gezmek ve alışveriş yapmak gibi faaliyetleri de kapsar. Kongre turizmine katılan bireylerin gelir standartları yüksektir. Bu sebeple gittikleri yerlerde bölge turizmine yaptıkları harcamalarla katkıda bulunurlar. Ayrıca kongrenin düzenlendiği destinasyonlarda birçok kişiye iş imkânı sağlar. Kongre turizmi alanında ABD öncü konumda olup, Avrupa kıtasında ise Almanya, İspanya, İngiltere gibi

lkeler sahip oldukları tesisler ve hizmet standardının yüksekliğiyle bilinmektedir. Ülkemiz açısından bakıldığında ise; bu alanda yapılmış olan turizm yatırımları ve altyapı yatırımlarının yetersiz oluşu, diğer ülkelerle rekabette geriye düşürmektedir. Başta İstanbul olmak üzere; Antalya, İzmir, Bursa, Ankara, Balıkesir gibi şehirlerde kongreler düzenlenmektedir.

1.2.3. Sağlık ve Termal Turizmi

Sağlık turizmi, çeşitli sağlık hizmetleri ve kaplıca tedavisinden yararlanmak, kişilerin fiziksel olarak iyilik bulmak amacıyla yaşadıkları yerden yurtiçi veya yurtdışı fark etmeksizin, fizik tedavi, estetik operasyon, organ nakli, diş tedavileri vb. gerçekleştirmek amacıyla yapılan seyahatler olarak nitelendirilebilir (yigm.kulturturizm.gov.tr). Bir diğer ifadeyle sağlık turizmi; tatil merkezli bir kavram olup kişinin bedensel ve zihinsel dinlenmesini veya kapasitesini artırmak amaçlı yapılan etkinliktir (Stolk, 2009: 21). Tanımlardan da görüldüğü üzere sağlık turizmi kapsamında bireylerin sağlıklı olma durumlarını devam ettirme arzuları; Termalizm, valizm (meyve-sebze kr tedavisi) ve Klimatizm (temiz havadan yararlanma) gibi çeşitli tedavi türlerinin doğmasına sebep olmuştur (Akad, 2000:18). Bunlara ilaveten Akupunktur, Aromaterapi, Talassoterapi, İnhalasyon uygulamaları gibi daha birçok tedavi yöntemi eklenmiştir. Sağlık turizmi iki temel koldan yürütülmektedir. İlki medikal turizm ikincisi de termal turizmdir.

Medikal turizm sağlık turizminin önemli bir kolu olarak turizm literatürüne girmiş olup, kapsam olarak cerrahi müdahaleleri ve tedavileri içeren seyahatler şeklinde tanımlanabilir. Medikal turizmde insanların kendi ülkelerindeki tedavi masraflarının yüksek olmasından dolayı yabancı ülkelere giderek burada gerekli tedavi ve cerrahi operasyonları gerçekleştirmeleri neticesinde ortaya çıkan turizm hareketlerinin tümüdür. Medikal turizmi kapsamında birçok ülke hizmet vermektedir. Bunlar içerisinde en bilineni Tayland'dır. Özellikle estetik operasyonlar üzerinde uzmanlaşmışlardır. Küba, İran, Hindistan, Singapur gibi ülkeler medikal turizm alanında öncülük etmektedirler. Ülkemiz son yıllarda medikal turizm alanında en gözde ülkelerden biri konumundadır. Genellikle tüp bebek uygulamaları başta olmak üzere, göz ve diş ameliyatları, kalp-damar hastalıkları, estetik operasyonlar üzerinde uzmanlaşmıştır (Albayrak, 2013). Diğer etmenler ise kalite standartlarının yüksek, tıbbi

malzeme ve teknik sistemler konusundaki gelişmişlik, coğrafi konum itibariyle birçok Avrupa ülkesine yakınlığı söylenebilir.

Termal turizm kısaca; dünya üzerindeki sıcak su kaynaklarının başta şifa bulmak amacıyla kullanılmasıdır. Termal Turizm, mineral içeren sıcak su banyosu, çamur banyosu ve içme gibi çeşitli kullanım şekilleriyle beraber iklim, fizik tedavi ve rehabilitasyon, idman, psikoterapi ve diyet gibi destekleyici tedavilerin birleştirilmesi ile yapılan tedavi tatbikleri ile, bu kaynakların eğlenme ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile oluşan turizm türüdür. Ülkemizin sağlık alanında dünyanın ileri gelen ülkeleriyle yarışabilecek derecede sağlık hizmetlerini daha ucuz ve kaliteli bir şekilde verdiği için dünyanın birçok yerinden bu sağlık hizmetlerinden yararlanmak için hastalar gelmektedir. Son yıllarda devlet eliyle gerçekleşen sağlık hizmetlerinin yanında özel kuruluşların da bu alanda ciddi yatırımlarda bulunması sektördeki şartları daha da iyileştirmiştir. Bu amaçla gelenler hem tedavi olmakta hem de tatil amaçlı vakit geçirmektedirler. Dünyada gayet iyi bir konumda olan sağlık turizmi potansiyeli, tanıtım, eğitim ve alt yapıdaki bazı olumsuzlukların giderilmesi ile Türkiye'yi rakipsiz bir sağlık turizmi merkezi haline getirebilir. Türkiye jeotermal kaynaklar bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinden biridir. Alp-Himalaya genç dağ kuşağında ve aktif tektonik bir arazide bulunan Türkiye'de 2000'den fazla kaynaktan çıkan sular, kaynak hacimleri, ısı dereceleri, fiziksel ve kimyasal özellikleri bakımından üstün niteliklere sahiptirler. 110 derece arasında değişen sıcaklıkları ve 500 lt/sn'ye kadar ulaşan debileriyle bu sular, kalite ve potansiyelleri itibariyle bu alanda dünyanın en zengin 7 ülkesi arasında değerlendirilmektedir. Termal sularımız doğal çıkışlı olup içindeki eriyik mineral, tuz ve element yönünden zengindir. Ülkemizde çok sayıda kaplıca tesisi bulunmaktadır. Çeşitli ve yüksek mineralli bu şifalı su kaynakları zengin tarihi, kültürel ve doğal değerlerle iç içe ideal bir turizm ortamı oluşturmaktadır (Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi Cilt: 11 Sayı: 56).

Şekil 2: Türkiye’de Termal Kaynaklar (Kaynak, KTB).

Termal turizmin bazı yararları şöyle belirtilmiştir:

- Yılın tamamında turizm faaliyetlerine açıktırlar.
- Turizm tesislerinde doluluk oranı fazladır.
- Çok sayıda kişiye iş imkânı sağlarlar.
- Başka turizm şekilleriyle kolayca uyum sağlayarak turizmde dengeyi sağlarlar.
- Hem sağlık hem de eğlence ve dinlenme imkânları oluştururlar.
- Yatırım masraflarını kısa sürede çıkaran karlı ve rekabet gücü olan faaliyetlerdir.

Kültür ve turizm Bakanlığı’nın 2010 verilerine göre Türkiye’de 100 tane termal turizm tesisi ve 29727 yatak kapasitesi tespit edilmiştir. Bugüne kadar ülke genelinde 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilen 5 Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi ile 73 adet Termal Turizm Merkezi tespit edilmiştir (<https://yigm.ktb.gov.tr/>).

1.2.4. Kırsal Turizm

Kırsal turizm; insanların yerleşik olarak yaşadıkları yerlerden ayrı, belirli zamanlarda doğal güzellikleri bünyesinde bulunduran kırsal yörelere, orada yaşayan yerel halkın üretmiş olduğu ürünleri aynı şekilde doğal dokusuna uygun mekanlarda talep etmek ve ekonomik kazancı yöre halkı nezdinde minimuma indirmeye temeline dayalı, geçici konaklamalardan doğan ilişkiler bütünü olarak tanımlanır (Akça, 2004:63). Kırsal turizm; yayla turizmi, çiftlik turizmi olarak da bazı zamanlar adlandırılmaktadır. İçerisinde barındırdığı farklı aktivitelerle diğer turizm türlerinden

farklılık gösterir. Kayak, rafting, doğa sporları, avcılık bunlardan birkaçıdır. Kırsal turizmin doğuşu 19. Yüzyıl İngiltere'sine denk gelmiştir. Sanayi devriminden sonra doğaya yöneliş başlamış ve sanayileşmiş diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Buna iten sebeplere bakıldığında ise; yüksek şehirleşmeye bağlı hava ve ses kirliliği, çalışma hayatının yaratmış olduğu stres insanlarda şehirden kaçma isteği oluşturmuş ve kırsal alanlarda dinlenmeye yönlendirmiştir (Holloway ve Taylor, 2006). Kırsal turizm kendi içerisinde botanik turizmi, yayla turizmi, kamp ve karavan turizmi, kuş gözlemciliği turizmi, mağara turizmi olarak bölümlere ayrılır.

Botanik turizmi; insanların çeşitli coğrafyalar üzerindeki belirli alanlarda farklı bitki türlerini gözleme ve keşfetme isteğidir (Albayrak, 2013:141). Ülkemiz endemik bitki yönünden oldukça zengindir. Bu sebeple potansiyeli yüksektir.

Yayla turizmi ise; insanların stresli şehir yaşamından kısa bir süreliğine de olsa sıyrılıp sessiz ve doğal güzelliklere sahip ortamlara seyahat etmeleri, burada kısa bir süre zarfında konaklamaları gün geçtikçe popülerleşen bir hal almıştır (Kozak, vd., 2009:26). Kırsal turizmin sahip olduğu tüm özellikleri bünyesinde barındırır. Ülkemizde özellikle Doğu Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerimiz zengin bitki örtüsüne sahip yaylalarıyla önemli turizm noktalarıdır.

Kamp ve karavan turizmi; kamp alanlarında doğa ile iç içe huzurlu bir şekilde insanlara diledikleri kadar diledikleri yerlerde tatil yapma olanağı sunar. Kamp alanları çeşitli yatırımcılar tarafından inşa edilmiş birtakım tesislerle donatılı olup, gelen turistlere birçok mal ve hizmeti sunma olanağı doğmuştur (Evliyaoğlu, 1989:93). Ülkemiz başta Güney Ege sahilleri olmak üzere çok geniş bir coğrafi alana yayılmıştır. Toplamda 300 civarı kamp alanı bulunmakta olup, bunların 100 kadarı karavan sahiplerinin konaklama yapması için uygundur (Şenol, 2008:484). Kuş gözlemciliği turizmi; insanların uzun yıllar süresince kendilerine hobi edindikleri bir turizm türüdür. Canlıların yaşadıkları doğal ortamlarında gözlenmesi temeline dayanır. Bu gözleme esnasında kuşların rahatsız edilmeden sessiz bir ortam olması gibi belirli koşulların oluşması gerekir. Aksi gerçekleştiği durumlarda göçmen kuşlar bir daha bu bölgelere gelmeyip ekolojik dengeye zarar verecektir. Son olarak mağara turizmi ise; coğrafi olarak mağaralara sahip olan bölgelerde macera sever turistlere değişik deneyimler yaşatmaktadır. Bu sayede yerel halk kalkınmakta, bölge tanınırlığı artmaktadır. Ülkemiz mağaralar yönünden oldukça zengindir. Çoğunlukla karstik

alanların çokluğu dolayısıyla Akdeniz Bölgesi'nde toplanmıştır. Yerli ve yabancı mağaracı gruplarının inceleyerek tespit ettikleri toplam mağara sayısı yaklaşık olarak 800'dür (yigm.kulturturizm.gov.tr).

1.2.5. Rekreatif Turizm

Rekreasyon; insanların kısa süreliğine rahatlamak, dinlenmek amacıyla gönüllü olarak katıldıkları ve bunun sonucunda da tatmin olmaları faaliyetlerinin tümü olarak adlandırılabilir (Hacıoğlu vd., 2003: 29). Rekreatif faaliyetlerin temelinde bireylerin mutluluğu yatar (Karaküçük, 2008:93). Bireylerin günlük yaşamlarındaki motivasyonları ve çalışma istekleri artar. Rekreatif faaliyetler özellikle ergenlik dönemindeki gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak durmasını sağlamakta, alanında uzman kişiler tarafından bu faaliyetleri bir program dahilinde gerçekleştirdiğinde topluma kazandırılmış, üretken bireyler yetiştirilecektir (Mc Donnel, Allen ve O'Toole, 1998 Akt. Kızıllırmak, 2006:187; AKten ve Akten, 2011). Rekreatif faaliyetler gerçekleştirilmeden önce düzenlenecek alanlar (parklar, göller, mesire alanları, ormanlar vs.) taşıma kapasitesinin belirlenip öncelikle çevreye ve daha sonra topluma zarar vermemesi amaçlanmalıdır. Ayrıca ziyaret edecek kişi profili önemli olup, ziyaretçi çeşitliliği farklı deneyimler yaşamaya gelen insanlar arasında çatışma durumu ortaya çıkarabilir (Bell v.d., 2007). Rekreatif faaliyetlerin düzenleneceği bölgelerde yerli ve yabancı turist hareketliliği büyük çapta ses getirecek organizasyonlar, ulusal uluslararası faaliyetlerle mümkün olacaktır. Böylece turist hareketliliği ve turizm gelirleri de buna bağlı olarak artacaktır (Özer ve Çavuşoğlu, 2014).

1.2.6. Spor Turizmi

Spor turizmi; bireylerin daimî ikamet ettikleri yerlerden çeşitli spor organizasyonlarını izlemek veya aktif bir şekilde bu faaliyetlere katılmak amacıyla yapılan seyahatlerin tümüdür (Gibson, 1998:46). Yapılan tanımdan da anlaşıldığı üzere spor turizmi kendi içerisinde üç şekilde gerçekleşmektedir. İlki yapılan faaliyette katılımcıları desteklemek, ikincisi aktif bir şekilde faaliyette yer almak, üçüncüsü de bu faaliyetlerin gerçekleştiği mekânları ziyaret etmektir (Öztürk ve Yazıcıoğlu,

2002;183-195). Spor turizmi kendi içerisinde hava sporları turizmi, akarsu sporları turizmi, golf turizmi, av turizmi, futbol turizmi, deniz turizmi, kış turizmi olmak üzere bölümlere ayrılır.

Hava sporları turizmi yapılabilmesi için yeterli yükseklikte dağların ve yamaçların olması gerekmektedir. Balon, kanat, planör, yelken gibi ekipmanlar ile bu spor yapılmaktadır. Ülkemizde en bilindik yer Muğla'nın Fethiye ilçesinin Babadağ mevkiidir. Akarsu sporları turizmi ise; küçük grupların aktif olarak akarsu üzerinde ekipmanlarıyla yer aldığı adrenalin ve heyecan dolu bir sportif etkinliktir. Genellikle yapıldığı yer doğa ile iç içe olduğundan çevresine bir zararı yoktur. Ülkemiz bu spor için elverişli birçok akarsuya sahiptir. Rafting ve su kayağı yapmak için en uygun akarsular başta Çoruh Nehri olmak üzere Manavgat Çayı, Dim Çayı, Köprüçay ve Göksu Nehri'dir (yigm.kulturturizm.gov.tr).

Golf turizmi; golf sporu kapsamında aktif olarak oynamak ya da sportif faaliyeti izleme amacıyla yapılan seyahatlerin tümü olarak nitelendirilebilir (Çetin, 2008:11). Golf turizmine katılan birey profili eğitilmiş ve zengin olduğundan gittikleri destinasyonlarda yüksek harcamalar yaparlar, bölge ekonomisini kalkındırırlar. Golf turizminin katkılarının çokluğu yanında en büyük zararı golf sahası açılması için ormanlık alanların kullanılması olarak gösterilebilir. Ülkemizin son dönemlerde yapılan yatırımlar ve düzenlenen turnuvalar neticesinde bilinirliği her geçen gün artmaktadır. Antalya ilindeki birçok otel bulundurdıkları yüksek standartlı golf sahaları sebebiyle dünyanın farklı ülkelerinden golf severleri biraraya getirmektedir. Av turizmi; bir etkinlik olarak yerli ve yabancı avcılara, yaban hayatı kaynaklarının kontrollü bir şekilde sunulmasını, turistik amaçla ülke ekonomisine ve ülke turizmine katkıyı amaçlar (Özdönmez vd. 1996). Dünya geneline bakıldığında ise Afrika, Kuzey Amerika ve Avrupa kıtaları av turizmi için önemli destinasyonlardır. Afrika kıtasında Namibya, Zimbabwe, Tanzanya, Botswana av turizmi için öne çıkan ülkelerdir (Bauer ve Herr, 2004:57).

Futbol turizmi; futbol takımlarının sezon öncesi ya da sonrası hazırlık dönemlerini geçirecekleri yerlere seyahat etmelerini, bunun yanı sıra düzenlenen büyük turnuvaları da kapsar. Ülkemiz futbol turizmi kapsamında birçok yeni ve modern tesise sahiptir. Son dönemde özellikle Antalya şehri birçok spor takımına hazırlık dönemlerinde ev sahipliği yapmaktadır.

Deniz turizmi, genel hatlarıyla deniz üzerinde gerçekleştirilen kendi içerisinde yapılış şekline göre yat ve kruvaziyer olarak ikiye ayrılmaktadır. Yat turizmi; insanların bir rota doğrultusunda, gezme, eğlenme ve dinlenme amacı ile tarihi, turistik yöreleri görmesidir (Çağlayan, 1992:256). Turizm gelirleri açısından ülkelere büyük girdiler sağlarlar. Çünkü limanlara yanaşan yatlar yüksek meblağlar öderler. Ülkemizin önemli yat limanları Ege ve Akdeniz kıyılarındadır. Kruvaziyer turizmi ise; insanların boş zamanlarını belirli bir ücreti vererek bindikleri, belirli bir rotada ilerlemesinin dışında farklı destinasyonları ziyaret ederek, misafir olarak yer alınan büyük gemilerdir (Wild ve Dearing, 2000). Kruvaziyer seyahatleri genellikle pahalı ve uzun süren seyahatlerdir. Birçok farklı destinasyonda durarak turistlerin gittiği yerleri görebilmesi sağlanır. Hem gemi içerisinde hem gittikleri yerlerde para harcadıkları için katılımcı turist profili yüksek gelirlidir. Son dönemlerde kruvaziyer tur şirketleri ülkemiz kıyılarını da tur programlarına almaya başlamışlardır. Sualtı dalış turizmi; su altı dünyasında balık avlamak, burada yer alan arkeolojik, tarihi kültür varlıklarını fotoğraflamak, kaydetmek, yaşayan flora ve faunayı gözlemlemek, farklı şekillerde yapılan sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda da konaklama hizmetlerinin sunulduğu bir turizm çeşididir (Yaşar, 2011: 36). Kullanılan ekipmanlar, dünyanın farklı yerlerindeki dalış alanları ve özellikleri özel ilgi turizmi kapsamında yapılan dalış turizmini pahalı bir turizm çeşidi haline getirmiştir. Yılda 10 milyon kadar turist Avrupa kıtasından Mısır'a dalış için gitmekte bu da sualtı dalış turizminin büyük bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir (Erkut ve Paker, 2014: 134). Ülkemiz sahip olduğu sualtı dalış alanlarıyla dünya üzerinde önemli bir yere sahiptir. Çanakkale-Bozcaada, Gökçeada, Saros, Balıkesir-Ayvalık, Mersin, Muğla-Bodrum, Datça, Marmaris, Antalya-Fransız Batığı, Uluburun Batığı, Kemer, Kalkan, Falezler, Paris Batığı bunlara örnek olarak gösterilebilir (www.kulturturizm.gov.tr).

Kış turizmi; yılın belli bir döneminde gerçekleştirilen kayak sporunu yapmaya uygun destinasyonlara gerçekleştirilen seyahatler; içerisinde yer alan konaklama, yeme-içme, eğlenme, dinlenme gibi aktiviteleri kapsayan bir turizm çeşididir (İlban, O.M., vd. 2008;321). Kayak turizminin yapılmasında kış turizm merkezlerindeki güneşli gün sayısı, topografik yapısı, karın yerde kalma süresi ve ulaşım faktörleri belirleyici olmaktadır (Koşan, 1996: 3-6). Ülkemiz kış turizminin gerçekleştirilmesi için Toroslar ve Kuzey Anadolu Dağları'na sahip olmasına rağmen, uzun yıllar

yetersiz yatırımlar neticesinde bu potansiyelini değerlendirememiştir (Doğanay, H, vd.2013;130). Ancak ülkemizde son yıllarda tesis yapımına ve var olan tesislerin iyileştirilmesine ağırlık verilmiştir.

1.2.7. İnanç Turizmi

Geçmişten bu zamana kadar gelen inanç sistemleri, günümüzde insanların inandıkları dinlerin var olan öğreti ve emirlerini yerine getirmek için, dinlerin doğduğu coğrafyalara giderek ziyaret etmişler, zaman içerisinde daha büyük topluluklar halinde kutsal kabul edilen yerlere ziyaretler başlamıştır. Bu ziyaretler esnasında gelen kişilerin konakladıkları yerlerdeki hizmetlerden yararlanmaya başlamaları gidilen kutsal yerler için ekonomik kazançlar elde edilmesini sağlamıştır. Başka bir tanımda ise inanç turizmi; bir turizm olgusu olarak inandıkları dinlere mensup kişilerin onlara göre kutsal olan yerleri ziyaret etmesi faaliyetidir (Sargın, 2016:3). Ülkemiz inanç turizmi alanında önemli bir coğrafyaya sahiptir. İlkçağ uygarlıklarından, Hristiyanlığın ilk devirlerindeki havarilerin, Osmanlı İmparatorluğu zamanında Musevilerin yaşadıkları yerlerde karşılaştıkları zulüm ve baskı ortamı ve bunun sonucunda Anadolu'ya gelmeleri üç büyük semavi dine de ait birçok kültürün yüzyıllar içerisinde geliştiği ve yayıldığı bir merkez statüsüne kavuşmuştur (Kozak vd., 2010). Kültür ve Turizm Bakanlığı ülkemizde inanç turizmini geliştirmeye yönelik 1993 yılında başlatmış olduğu envanter çalışmasında semavi dinlere ait eserlerin tespiti yapılmış, bu tespitler sonucunda belirlenen eserlerin eksiklikleri Başbakanlık Fonu ve Kültür Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla oluşturulan fon yardımıyla giderilmektedir (yigm.kulturturizm.gov.tr).

1.2.8. Gastronomi Turizmi

Gastronomi bir süreç olarak ele aldığımızda bireylerin mikrobiyolojik olarak güvenli olan yiyeceği, besleyici bir şekilde memnuniyetle tüketebilmesidir (Hegarty, 2005). Gastronomi turizmi ise; turistlerin gastronomik hareketlilik kapsamında yöresel yeme-içme kültürünü öğrenmek, yerel yiyecek ve içecekleri tatmak amacıyla gerçekleştirdikleri seyahatlerin tümüdür (Kivela ve Crotts, 2005; 2006). Gastronomi turistleri aslında bir tür kültür turistidir ve sadece gittikleri otellerde onlara sunulan

yiyecek içecek sunumu şeklinde anlaşılmamalı, bu turistler değişik lezzet arayışında olan, bunlardan hoşlanan ve her yönüyle kültürel olarak öğrenme amacı taşıyan kişilerdir (duRand ve Heath, 2006). Dünya üzerinde gastronomi turizmi alanında ünlü birçok ülke mutfağı mevcuttur ve binlerce meraklı insan her yıl bu ülkelere tadım ziyaretlerine gitmektedirler. Başta Fransız Mutfağı olmak üzere; Türk Mutfağı, İtalyan Mutfağı, İspanyol Mutfağı, Japon Mutfağı, in Mutfağı rnek verilebilir. Gastronomi turizminin önemli bir alt başlığını da şarap Turizmi oluşturmaktadır. Kişilerin bireysel ya da gruplar halinde şarap mahzenlerinin, zm bağlarının, şarap festivallerinin ve şaraba dair ögelerin bulunduğu yerlere gitmeleri, bu bölgeleri ziyaret etmelerinden ortaya çıkmıştır (İlhan, 2009:258). Avustralya’da ilk olarak 1998 yılında şarap Turizmi konferansı yapılmış, bu konferansta gastronomi turizminin yeni bir alt dalı olarak ortaya çıkmasından dolayı tanımlama ve sınırlarının belirlenmesi amacıyla bazı ölçütler belirlenmiştir. şarap turizmi potansiyeline sahip dünya üzerindeki yerlerin geliştirilmesi amacıyla çalışmalar yapılmıştır (Getz ve Brown, 2006:147). şarap turizmi yapısı itibariyle şarabın üretildiği bölge neredeyse oraya doğru gerçekleşir. Üretim sonrası şişelenip sunumun yapılması üreticilere ve yöre halkına kazanç sağlamakta, destinasyonun gelişimine katkıda bulunmaktadır. Dünya üzerinde şarap turizminde söz sahibi lkeler; Portekiz, İspanya, İtalya, Fransa, şili olarak sıralanabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

MANİSA İLİ ve SPİL DAĞI MİLLİ PARKI ÖZELLİKLERİ

2.1. MİLLİ PARKLAR

Bilimsel ve estetik bakımdan milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçalarıdır (Milli Parklar Kanunu, 1983). Ülkemizde toplam 45 adet milli park bulunmaktadır (Şekil 3-4).

Şekil 3. Türkiye’deki Milli Parklar Listesi

NO	Milli Parkın Adı	Alanı (Ha)	İLAN TARİHİ	Bulunduğu İl- İller	Sit Durumu
1	Ağrı Dağı Milli Parkı	88,014.80	17.11.2004	Ağrı—Iğdır	Var
2	Aladağlar Milli Parkı	55,064.41	21.04.1995	Niğde-Adana- Kayseri	Var
3	Altınbeşik Mağarası Milli Parkı	1,146.65	31.08.1994	Antalya	Yok
4	Altındere Vadisi Milli Parkı	4,467.71	09.09.1987	Trabzon	Var
5	Başkomutan Tarihi Milli Parkı	34,834.00	08.11.1981	Afyonkarahisar- Kütahya-Uşak	Yok
6	Beydağları Sahil Milli Parkı	31,165.88	16.03.1972	Antalya	Var
7	Beyşehir Gölü Milli Parkı	82,156.90	11.01.1993	Konya	Var

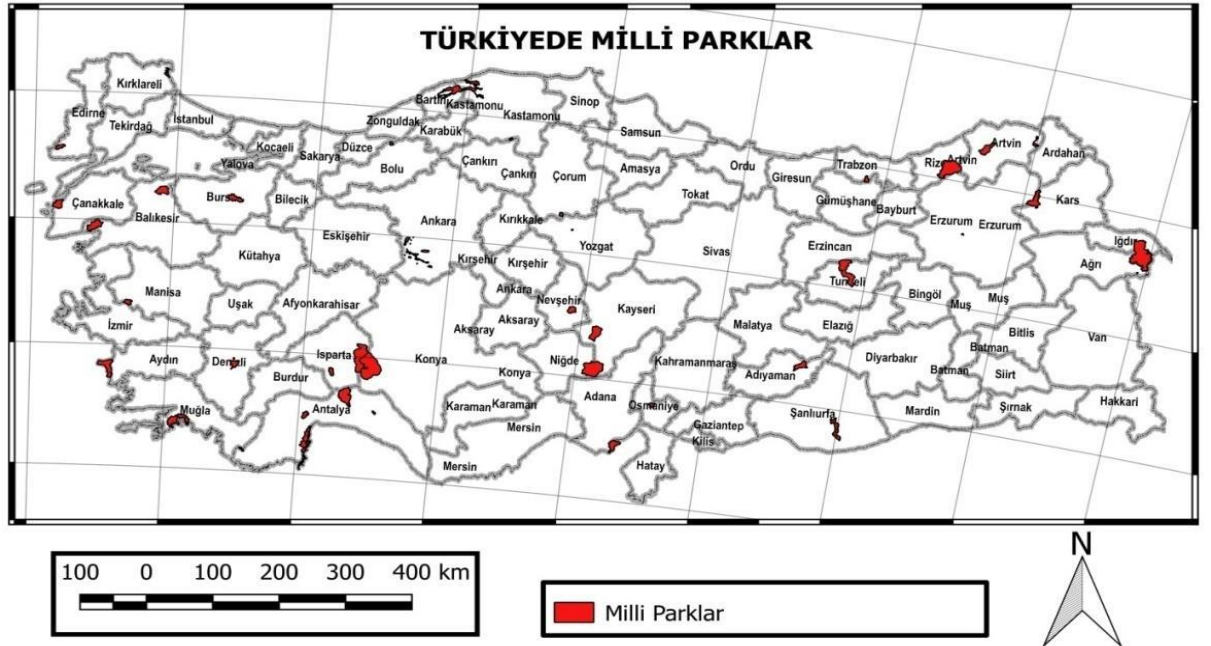
8	Boğazköy— Alacahöyük Milli Parkı	2,600.44	21.09.1988	Çorum	Yok
9	Botan Vadisi Milli Parkı	11,384.00	14.08.2019	Siirt	Yok
10	Dilek Y. –B. Menderes D. Milli Parkı	27,598.16	19.05.1966	Aydın	Var
11	Gala Gölü Milli Parkı	6,086.84	05.03.2005	Edirne	Var
12	Güllük Dağı— Termessos Milli Parkı	6,699.98	03.11.1970	Antalya	Var
13	Hakkari Cilo ve Sat Dağları Milli Park	27,500.00	26.09.2020	Hakkari	Yok
14	Hatila Vadisi Milli Parkı	16,943.78	31.08.1994	Artvin	Yok
15	Honaz Dağı Milli Parkı	9,428.98	21.04.1998	Denizli	Var
16	Ilgaz Dağı Milli Parkı	1,117.70	02.06.1976	Kastamonu- Çankırı	Yok
17	İğneada Longoz Ormanları Milli Parkı	3,155.00	13.11.2007	Kırklareli	Var
18	İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı	235.70	02.11.2018	Kastamonu- Çankırı	Yok

19	Kaçkar Dağları Milli Parkı	52,970.08	31.08.1994	Rize-Artvin	Var
20	Karagöl—Sahara Milli Parkı	3,250.97	31.08.1994	Artvin	Yok
21	Karatepe— Aslantaş Milli Parkı	4,142.91	29.05.1958	Osmaniye	Var
22	Kazdağı Milli Parkı	20,934.83	17.04.1994	Balıkesir	Var
23	Kızıldağ Milli Parkı	80,200.42	09.05.1969	Isparta	Var
24	Kop Dağı Müdafaası Tarihi Milli Parkı	6,335.00	15.11.2016	Bayburt- Erzurum	Yok
25	Kovada Gölü Milli Parkı	6,550.71	03.11.1970	Isparta	Var
26	Köprülü Kanyon Milli Parkı	35,719.16	12.12.1973	Antalya	Var
27	Kuşçenneti Milli Parkı	17,058.37	27.07.1959	Balıkesir	Var
28	Küre Dağları Milli Parkı	37,753.38	07.07.2000	Kastamonu- Bartın	Yok
29	Malazgirt Meydan Muhaberesi Tarihi Milli parkı	238.00	17.03.2018	Muş	Yok

30	Marmaris Milli Parkı	29,206.02	08.03.1996	Muğla	Var
31	Munzur Vadisi Milli Parkı	42,674.49	21.12.1971	Tunceli	Yok
32	Nemrut Dağı Milli Parkı	13,827.28	07.12.1988	Adıyaman-Malatya	Yok
33	Nene Hatun Tarihi Milli Parkı	387.42	06.06.2009	Erzurum	Yok
34	Sakarya Meydan Muharebesi Tarihi Milli Parkı	13,850.00	08.02.2015	Ankara	Yok
35	Saklıkent Milli Parkı	1,643.30	06.06.1996	Muğla-Antalya	Var
36	Sarıkamış—Allahuekber Dağları Milli Parkı	22,519.89	19.10.2004	Kars- Erzurum	Var
37	Soğuksu Milli Parkı	1,187.07	19.02.1959	Ankara	Var
38	Spil Dağı Milli Parkı	6,801.03	22.04.1968	Manisa	Var
39	Sultan Sazlığı Milli Parkı	24,357.70	17.03.2006	Kayseri	Var
40	Tek Tek Dağları Milli Parkı	19,335.24	29.05.2007	Şanlıurfa	Yok

41	Troya Tarihi Milli Parkı	13,517.19	07.11.1996	Çanakkale	Yok
42	Uludağ Milli Parkı	13,024.07	20.09.1961	Bursa	Var
43	Yedigöller Milli Parkı	1,623.07	29.04.1965	Bolu	Yok
44	Yozgat Çamlığı Milli Parkı	266.90	05.02.1958	Yozgat	Yok
45	Yumurtalık Lagünü Milli Parkı	16,979.94	16.10.2009	Adana	Var

Kaynak: <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>

Şekil 4. Türkiye’de Milli Parklar. Kaynak: DKMPGM, 2018.

2.2.Manisa İline Genel Bakış

Günümüzde, nüfuz alanı oluşturabilen gerek ülke içerisinde gerekse dünya üzerinde diğer kentlerle sürekli bir yarış içinde olan ve bu süreci hem etkileyen hem de bu süreçten etkilenen kent tanımı ağırlık kazanmaktadır. Kentler bu yarışta yer alarak küresel sermayeyi çekebilmek için gerekli altyapıyı oluşturma yanında yerel özelliklerini ve değerlerini ön plana çıkararak farklılıklarını da vurgulamaktadır. Bu kapsamda Manisa şehri, son 30 yıllık süre içinde kabuk değiştirmiş, tarım kenti görünümünden hızla sanayileşen, sanayi ağırlıklı bir kent kimliğini ülke ve küresel düzeyde duyurabilme başarısını göstermiştir. Manisa, sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında 81 il içerisinde 25. sırada yer alırken, il merkezli ise 24. sıradadır (DPT, Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Analizi, 2011). DPT'nin 2004 sıralamasında da Manisa 25. sırada yer almaktadır.

Manisa ili 2019 yılına göre 1.440.611 dir. Manisa nüfusu bir önceki yıla göre 10.968 artmıştır(<https://www.nufusu.com/şehzadeler-manisa-mahalleleri-nufusu>).

Geçmişte Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli sancağı olan, birçok padişahın yetiştiği Şehzade şehri olarak anılan, geleneği yüzyıllara dayanan mesiri ve yöreye özel sultaniye üzümü ile tanınan, Antik çağda “Magnesia”, Roma İmparatorluğu zamanında “Magnesia ad Sipylum” şeklinde adlandırılan Manisa, bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin en büyük 14.kentidir. Orta çağ öncesi kaynaklar Manisa'nın kurucuları olarak, şu an Yunanistan sınırları içerisinde yer alan Taselya Bölgesi'ndeki Pelion Dağı yakınlarında yaşayan Magnetleri göstermektedir. Magnetler, Yunanistan'dan Batı Anadolu'ya doğru göç ederken öncelikle Menderes Nehri kıyısında yer alan Magnesia'yı, Magnetler'den ayrılan bir kol ise daha kuzeyde Sipylos Dağı eteğinde Magnesia şehrini kurmuşlardır. Menderes kıyısında yer alan Magnesia ile daha sonra kurulan şimdiki Spil Dağı yamacında yer alan Magnesia'yı ayırt etmek için sonradan kurulan şehre “Magnesia ad Sipylum” adı verilmiştir. Magnesia'nın Türk topraklarına katılmasıyla şehrin adı önce Magnesiye, zamanla Magnesia ve daha sonra da Manisa şeklini almıştır. Şehrin kelime anlamı büyük şehir demektir.

2.2.1. Manisa İlinde Turizm

Manisa, Spil Dağında koruma altına alınmış bir milli parka sahip olmasıyla trekking, dağcılık ve yamaç paraşütü fırsatlarıyla, doğa turizmi açısından potansiyeli yüksek bir şehirdir. Manisa ili, kültürel mirasının zenginliği ve doğal güzellikleriyle, turizm sektöründe artan etkin yatırımlar doğrultusunda ulusal ve uluslararası alanda adından söz ettirecek önemli bir kenttir. Şifalı sular bakımından zengin bir bölgede bulunan Manisa, jeotermal su kaynakları ile yerli yabancı turistler için alternatif sağlık turizmi açısında önemli fırsatlara sahiptir. Özellikle Salihli’de bulunan Kurşunlu ve Sard kaplıcaları, Manisa’nın sağlık turizmine önemli katkıda bulunmaktadır.

Manisa şehri;

- Saruhanoğulları Beyliği eserleri, külliye, bedestenler, hanlar, hamamlar, camiler, köprüler, çeşmeler ve Mevlevihane gibi Osmanlı Eserleri,
- Şehzadeler şehri, Magnesia, Mesir, Manisa Bezi, geleneksel el sanatları, musiki, mehter gibi değerleri,
- Spil Dağı Milli Parkı, Dağ Laleleri (Anemone), yaban atları, endemik bitki türleri,
- Dağcılık, yamaç paraşütü, izcilik, trekking vb. spor imkânları,
- Sardes, Bin Tepeler, Ayak İzleri, Marmara Gölü, Demirköprü Barajı, Adala, termal turizm kaplıcalar, ılıcalar, kiliseler (Thyatera, Philedelpiya, Sardes), Aigai, Niobe, Kybele, tarihi kaleler, Yanık Yöre (katakaumene), Jeopark, volkanik dağlar, peri bacaları,
- Kula evleri, Yunus Emre köyü ve türbe, halı-kilim dokumacılığı, ebru, hat, tezhip, minyatür, yemek kültürü, bitkisel üretimin çeşitliliği,
- Halk kültürü ürünleri, folklorik değerler, kırsal turizm köyleri (Darkale, Ayvacık, Turgutalp, SultanYaylası, Osmanlı, Ortaköy, Türkmen, Gülbahçe, Tekelioğlu, Pazarköy, Gökeyüp, Yunus Emre, İncesu, Encekler vb) vb.

2.2.2. Sit Alanları

1983 yılında yürürlüğe giren Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile ülkemizde korunması gereken alanlar çeşitli SİT statüleri ile korumaya alınarak çok

önemli çalışmalar yapılmıştır. Arkeolojik, doğal, kentsel ve tarihi SİT statüleri ile korumaya alınan ve derecelendirilen alanlar sayesinde bu önemli varlıklarımız önemli ölçüde korunmuştur. SİT Alanları ile ilgili çalışmalar Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

- 10.132 Arkeolojik Sit.
- 1.272 Doğal Sit (Çevre ve Şehircilik Bakanlığına devredilmiştir).
- 436 Diğer sit alanları (Üst üste sit alanları).
- 248 Kentsel Sit.
- 153 Tarihi Sit.
- 31 Kentsel Arkeolojik Sit.
- Toplam 12.272 Adet (Hasbek ve Arı, 2018).

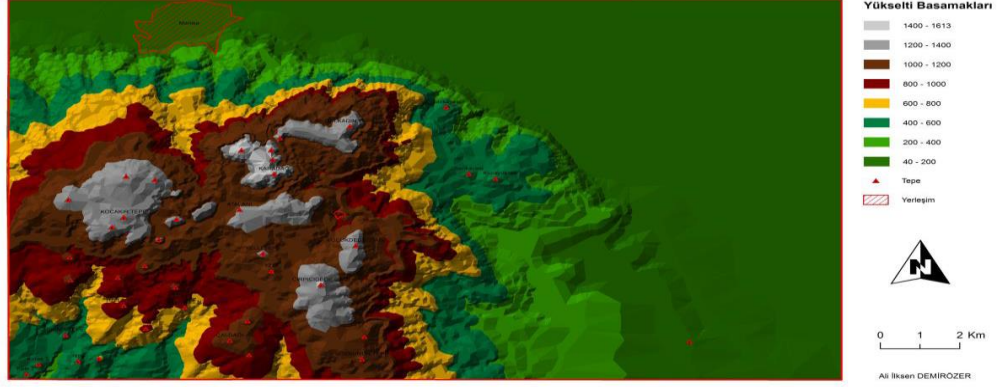
2.2.3. Jeoloji ve Jeomorfoloji

Sahanın jeolojik devirlerden günümüze kadar geçirdiği evrimi daha iyi anlayabilmek için Batı Anadolu'nun jeolojik gelişimini incelememiz gerekmektedir. I. Jeolojik Zaman'dan önce meydana gelen orojenik hareketlerle bölgenin ana hatları ortaya çıkmıştır. Bu kütlelerin içeriği genellikle metamorfik ve iç püskürük kayalardan olduğu bilinmektedir. Bölge birinci zamanda meydana gelen hareketler nedeniyle iyice sıkışmıştır ve sert bir masif kütle haline almıştır. Buna "Menderes Masifi" denilmektedir. Sonraları II. ve III. Jeolojik dönemlerdeki orojenik ve epirogenik hareketlerle birlikte Alpin ve Post Alpin yapı oluşurken masif kütlelerin kıvrılma kabiliyeti olmamasından ötürü horst ve graben sistemleri meydana gelmiştir. Batı Anadolu'nun geneline bakıldığında bu oluşumun izlerini kuzeyden güneye doğru, doğu-batı uzantılı horst graben sistemlerinde görebiliriz (Özçağlar, 2009). Menderes Masifinin çöken kısımları ise III. zamanın flüvyal döneminde birikim depoları haline gelmiştir. IV. Zamana gelindiğinde epirogenik hareketler etkisini arttırmış ve Batı Anadolu'daki Horst – Graben sistemi iyice belirginleşmiştir.

Spil Dağı ise Ege Bölgesi'nin kuzeyden güneye doğru uzanan horst – graben sisteminde kuzeyde Gediz Depresyonu ve Güneyde Küçük Menderes Depresyonu arasında faylanarak yükselmiş bir yapıdır. Jeolojik olarak bakıldığında geneli Mesozoik yaşlı kireçtaşıdır (Erinç, 1955). Bu durum arazinin çok arızalı ve karstik

şekiller bakımından zengin olmasına neden olmuştur (Törk vd., 2010). Zira Spil Dağı Milli parkı içerisinde ana kayaya bağlı olarak farklı türlerdeki jeomorfolojik unsurlar ve jeolojik yapının getirdiği faydalanmanın izleri kolayca görülebilmektedir (Şekil 5).

Spil Dağı Milli Parkı (Manisa) Yakın Çevresinin Topografya Haritası

Şekil 5. Spil Dağı Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Topografya Haritası.

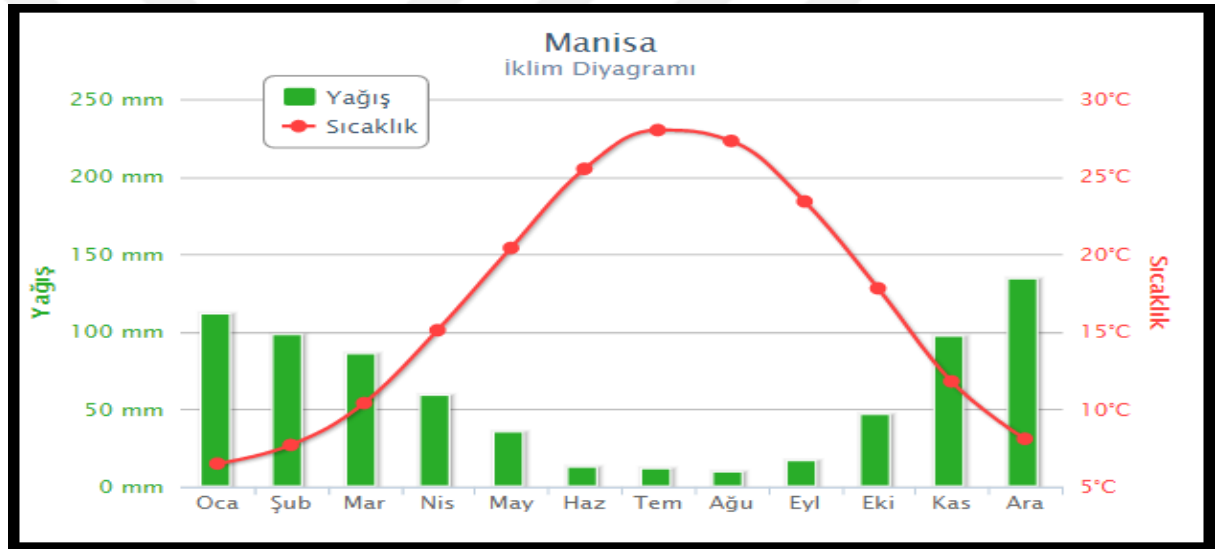
Spil Dağı 60 metre rakımı olan Gediz Ovası'ndan başlayarak bir duvar gibi doğu batı doğrultusunda yükselir. Bu yükselme çok kısa mesafelerde 1500 metreleri bulur (Şekil 6). Litolojik yapı itibarıyla genelinde eriyebilen kayalar görüldüğünden karst topografyasına ait birçok şekil bulunmaktadır. Dar ve derin vadiler, mağara sistemleri, erime çukurları, fay aynaları başlıca jeomorfolojik kaynak değerlerindendir (Özkaynak ve Özbilir, 2006). Dağın dört yanına doğru, derin vadiler içinde dere yatakları bulunur. Bu dereler mevcut fayları yer yer takip etmişler veya kalker eritip yararak dik duvarlı kanyon vadiler şeklinde ovaya inmişlerdir. Birçok yerde kalker serilerinin altlarını oyarak inler meydana getirmişlerdir. Bunların en büyüğü Paşaini'dir. Bu şekillerin yanında karst topografyasına ait lapy, dolin ve mağaraları her yerde görmek mümkündür (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Şekil 6. Spil Dağı Milli Parkı'nda Yükseklik Kısa Mesafelerde 1500 Metre Yüksekliğe Ulaşır.

2.2.4.İklim, Bitki Örtüsü ve Fauna

SDMP iklimi incelendiğinde Akdeniz iklim kuşağı içinde olduğu görülmektedir. Bu iklimin karakteristik özelliği ise yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve yağışlı olmasıdır (Taşlıgil, 1999). Milli parka en yakın meteoroloji istasyonu olan 71 rakımlı Manisa Meteoroloji istasyonunun 50 yıllık verilerine bakıldığında; yıllık sıcaklık ortalaması 16,8°C'dir. Yıl içerisinde en soğuk ay 6,8°C ile ocak ayı, en sıcak ay ise 27.7°C ile Temmuz ayıdır. Kışın en yüksek kar kalınlığı 44 cm'ye çıkmasına rağmen kar örtüsünün kalış süresi senede 3 ila 5 gün arası değişmektedir. Spil Dağı Milli Parkı'nda hâkim rüzgâr yönü doğu yönünde olup ortalama hızı 2,8 m/sn'dir (Hepcan, 1997).

Şekil 7. Manisa İklim Diyagramı. Kaynak: MİGM, 2014.

1500 metre yükseklikte olan Spil Dağı'nın mikroklima özelliği ise çok değişiktir. Bu değişiklik atmosferdeki sıcaklığın yukarıya doğru her 200 metrede 1 derece düştüğü esasına göre hesap edildiği takdirde, burada sıcaklık normal ve rüzgârsız bir günde 7,5°C, daha soğuk olacaktır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Çoğunlukla yazın bu özelliği ile tercih edilir. SDMP konum itibarıyla Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesi içinde yer almaktadır. SDMP, floristik açıdan zengin diyebileceğimiz bitki türlerine sahiptir (Duman, 1985).

Bunun başlıca nedenleri ise;

- Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesinde yer alması,

- Eriyebilen kayalardan oluşan jeolojik yapı,
- Topografik yapının değişkenliği,
- Dağ kültesi olarak yükselti kademelerinin farklılaşması, olarak söylenebilir.

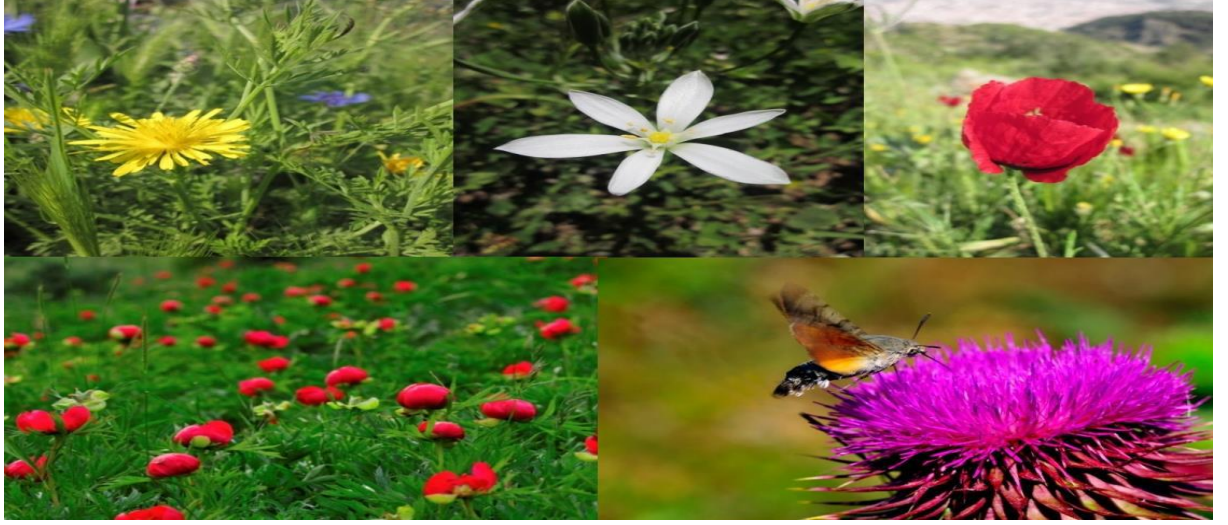
Bu nedenle milli park yönetiminin 1992 tarihli yaptığı amenajman çalışmaları neticesinde 81 familyaya ait 329 cins, 593 tür saptanmıştır. Spil Dağı Milli Parkı'nın ağaç çalı ve ot formunda öne çıkan karakteristik bitki türlerine bakacak olursak, bu türlerin yükselti kademelerine göre farklılaştığını görebiliriz. 600 metreye kadar Kızıldağ (*Pinus buritea*), 600 metre sonrasındaki hâkim ağaç türünü Karaçam (*Pinus nigra*) oluşturmaktadır (Şekil 8). Bu iki tür arasındaki geçiş zonlarında ise tek tük Saçlı Meşe (*Quercus cerris*) gözlemlenmektedir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Şekil 8. SDMP'nda Ağaç Formundaki Türlerin Yükseltiye Göre Kuşaklanması.

Çalı formundaki türlere bakıldığında maki ve psödomaki diyebileceğimiz türler göze çarpar. Bunlardan başlıcaları Sürüngen Ardıç (*Juniperus nana*), Laden, Funda, Defne (*Laurus nobilis*), Mersin vb. görülmektedir (Öztura, 2010).

Ot formundaki türlerden öne çıkanlar ise; Çayır Otları, Eğrelti Otları, Sütlağan ve Ballıbabagiller'dir. Bunların dışında Sümbül, Çiğdem, Sıklamenler, Yabani Karanfil, Menekşe, Papatya, Gelincik, Yabani Güller ve Böğürtlen gibi çiçekliler de bulunur (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970), (Şekil 9).

Şekil 9. Spil Dağı Milli Parkı'nda Floraya Ait Bazı Çiçekli Bitkiler.

Ayrıca son yıllarda Candan'ın 2013, 2015; Mathew'in 1984 yıllarındaki çalışmaları neticesinde Spil Dağı'nda endemik olan ve safran taksonları bulunmuştur. Spil Dağı'nın gül şeklindeki laleleri dikkati çeker. Osmanlı İmparatorluğu'nda bir devri açan Lale Devri lalelerinin Spil Dağı'ndan götürüldüğü rivayet edilmektedir (Şekil 10). Zira o dönemlerde Manisa, “Şehzadeler şehri” idi (Heşcan, 1997).

Spil Dağı Milli Parkı belki de milli parklarımız içinde en zengin bitki örtüsüne sahip parklarımızdandır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970; Mutlu ve Ayaz, 2012).

Şekil 10. Manisa Lalesi (*Tulipa orphidea*). Kaynak: MPGM 2014.

2.2.5.Tantalos Efsanesi ve Tantalos Kalesi

M.Ö. 800'lü yıllarda hüküm sürdüğü tahmin edilen Tantalos, antik Yunan mitolojisine göre baş tanrı Zeus ile bir ölümlü olan dilber Pluton'un birliktelikleri sonucunda doğmuştur. Baştanbaşa bağık bahçelik olan Spilos Dağı aynı zamanda maden kaynakları açısından zengin bir yerdi. Tantalos'un Peops adında bir oğlu vardı. Pelops daha sonra Yunanistan'a gidecek ve olimpiyat oyunlarının başlamasını sağlayacaktı. Sonraları ise milli park sınırları içerisinde yer alan Ağlayan Kaya'ya dönüşecekti. Kral Tantalos rivayete göre Antik Yunan tanrıların safralarında yer alabilen tek ölümlüydü. Dönemin Anadolu tanrıçası Kybele'ye inandı ve Helen tanrıların küçümsedi. Onların gücünü sınama yoluna gittiğinde ise tanrıların tanrısı Zeus tarafından cezalandırıldı. Ona verilen ceza ise ebedi açlık ve susuzluktu. Mitolojiye göre Tantalos, Spilos Dağı'nın bir yarısından atılarak Hades'e gönderildi. Bu yarın daha sonra göl haline gelerek "Tantalos Gölü" diye isimlendirildi. Yamanlar Dağı'ndaki bildiğimiz Karagöl, söylencelere karışmış olan iddialara göre bu göldür. İlkçağlardan günümüze kadar gelen Helen efsaneleri Tantalosun ne kadar kötü bir tanrı olduğundan bahseder. Tantalos'un, oğlu Peops'u kurban ettiğini, tanrıların sırlarını insanlara sunduğunu ve onların Şaraplarını çaldığını anlatır (Aksakal, 2013).

2.2.6.Niobe (Ağlayan Kaya) Efsanesi

Ağlayan Kaya, Manisa kent merkezindeki Çaybaşı mevki olarak bilinen alanda Spil Dağı'nın kente yakın eteklerinde bulunmaktadır. Bu yapı yörede "Niobe Kayası" veya "Ağlayan Kaya" olarak da bilinmektedir. Doğal aşınımlar sonucu bir kadın silüetini andırmaktadır. Niobe'den ilk söz eden Homeros'tur. İlyada destanında dramatik öyküsü anlatılır. Apollon ve Artemis, Tantalos'un kızı Niobe'nin altı kızı ve ergen altı oğlunu oklarıyla öldürür. Ölüleri tanrılar gömer. Zeus, gözyaşı dökmekten yorgun düşen Niobe'yi Spilos kayasında, Arhelos ırmağı (Çaybaşı deresi) kıyısında taşa çevirir. Pausanias şöyle yazmaktadır; "Spilos'a gittiğimde Niobe olarak bilinen kayayı gördüm. Yakından bakılınca bu kaya ne bir kadına ne de bir ağlayan figüre benzemektedir. Ancak uzaktan bakıldığında bir insan ve onun eğilmiş başı ile ağlayan bir kadın olduğunu hayal eder." Niobe'nin taş haline geliş efsanesi çok eskidir; Sophokles onu biliyordu. Antigone kendi trajik sonunu Niobe'ninkine benzettir. Ben

bir zamanlar Firigyalı Tantalosun kızı Niobe'nin Spiloslar dağındaki hüznü ölümünü duymuştum. Derler ki, kayalar püskürterek Niobe'yi sarmaşık gibi çevrelemiştir ve şimdi o; ölümsüz arkadaşları yağmur ve karla yıpranmaktadır. Onun ıslak kirpiklerinden akan gözyaşları hiç durmaksızın göğsüne damlamaktadır. Karabasanlarda ölüm bana aynı biçimde sık sık görünmektedir (Manisa Rehberi, 2012). Şekil 8'da da görüldüğü üzere insan silüetini almış kayada 2000'li yıllar öncesi Niobe'nin gözyaşlarını simgeleyen sürekli bir su akışı mevcuttu. Ancak 2000'li yıllara gelindiğinde ağlayan kaya lokasyonunda yapılan anfitiyatro ağlayan kayanın gözünün yaşlarını kesmiş, önemli bir kaynak değeri büyük zarara uğramıştır (Şekil: 11).

Şekil 11. Yapılan Anfitiyatro Sonucu Niobe'nin Göz Yaşlarının Kesilmesi.

2.2.7.Kybele (Bereket Tanrıçası)

Manisa-Turgutlu istikametinde, Manisa'ya 7 km uzaklıkta Akpınar mevkiinde oturmuş bir şekilde tasvir edilen Kybele kaya oyması yer alır. Kayaya oyulmuş bu figür 8x10 metre yüksekliğindedir. Günlenme nedeniyle bazı kısımları tahrip olsa da, şekil gayet belirgindir ve silindir biçimde başlık giymesi günümüzde bile seçilebilmektedir. Kabartmanın sağ tarafında dört Hitit duvar yazısına ait şekiller zor da olsa kendini belli eder. Milattan önce 13. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir. Kybele bütün Anadolu yarımadasında tepki görmüş ana tanrıça (Magna Mater) idi. Ana tanrıça olarak kabul edilen Kybele, Magnesia bölgesinde

Sipylene adında bir kült oluşturduğu görüşü hâkimdir. Magnesia sikkelerinde de bu durum betimlenmiştir (Şekil 12) (Manisa rehberi 2012).

Şekil 12. SDMP İçerisindeki Kybele Figürü. Kaynak: DKMPGM 2015.

2.2.8. Kayıp Kıta Atlantis (Kayıp Krallık Efsanesi)

Birçok antik dönem yazarının bahsettiği ve dünya üzerinde çeşitli yerlerde olabileceğine ilişkin bir efsanedir “Kayıp Kıta Atlantis.” Son olarak İngiliz arkeolog Peter James'in 1996 yılında “The Sunken Kingdom: The Atlantis Mystery Solved” adlı eserinde konuya değinilmiştir. Bu esere dayandırılarak Kayıp Medeniyet Atlantis'in tam olarak SDMP sınırları içinde olabileceği tezi ileri sürülmüştür (Peter, 1995). Bu görüşünü ise antik dönemin önemli yazarlar olan Strabon, Piliny, Aristo, Homeros ve Tales'in eserlerine göre temellendirmiştir.

Spil Dağı ile ilgili 1995 ve 1998 yılları arasında çalışmalarını yürüten ünlü arkeolog, Spil ile ilgili yerel halktan alan bilgisinden faydalanmış, fakat gerçek niyetini söylememiş dağcılık için geldiğini belirtmiştir (Kayan, 1999). 1998 yılının Ekim ayında BBC Belgesel ekibiyle sahaya gelen James'in asıl niyetinin kayıp uygarlık Atlantis olduğu geç olsa da anlaşılmıştır.

2.2.9. Manisa Tarzanı (Ahmet Bedevi)

Resmi kayıtlarda Ahmeddin Carlak olarak geçen Ahmet Bedevi, 1899 yılı Irak'ın Samara kentinde doğmuştur. “Manisa Tarzan'ı” ismi ise ilginç yaşam hikâyesi

ve yaşayış tarzından gelmektedir. Kurtuluş Savaşı dönemi Anadolu direnişine Nişanlısı Meral ile katılmaya karar vermiş ve onun uçurumdan yuvarlanarak ölmesine şahit olmuştur. Savaş dönemi Antep ve Kilis Cephelelerinde savaşmış, bu cephelelerin kapanmasıyla birlikte Manisa'daki Batı Cephesi Komutanlığı'nda gönüllü olarak görev almıştır. Gösterdiği kahramanlıklar nedeniyle kendisine İstiklal Madalyası layık görülmüştür. Savaştan çıkan ülkenin yeniden inşa edilmesinde yerelde sorumluluk alan Tarzan aynı zamanda gösterdiği faaliyetlerle ülkenin ilk çevrecilerinden biri olarak görülmektedir. Öyle ki, sadece şort ve lastik ayakkabı giyen, Manisa'nın yeşillendirilmesi için sürekli çalışan, Spil Dağı'nda bir kulübede yaşayan Tarzan bu yaşantısı nedeniyle halk tarafından 1932 Amerikan yapımı Tarzan filmindeki ana karakter ile özdeşleştirilmiştir (Şekil 13). Aslında Ahmet Bedevi Tarzan'dan daha önce Tarzan'dır. Manisa şehir merkezi içinde Kültürel ve Sosyal organizasyonlarda sorumluluk alır, milli bayramlarda İstiklal Madalyası'nı takarak, törenlere katıldığı bilinmektedir. Manisa Dağcılık Kulübü'nün kurucularından olup, çok sayıda tırmanış gerçekleştirmiştir. Halk tarafından çok sevilen ve saygı duyulan bir insan olan Manisa Tarzan'ı, 31 Mayıs 1963'te vefat etmiştir (Aksakal, 2005).

Şekil 13. Manisa Tarzan'ı ve Tarzan Filmi Afişi. Kaynak: Spilhaber.com.

2.2.10. Manisa Kalesi

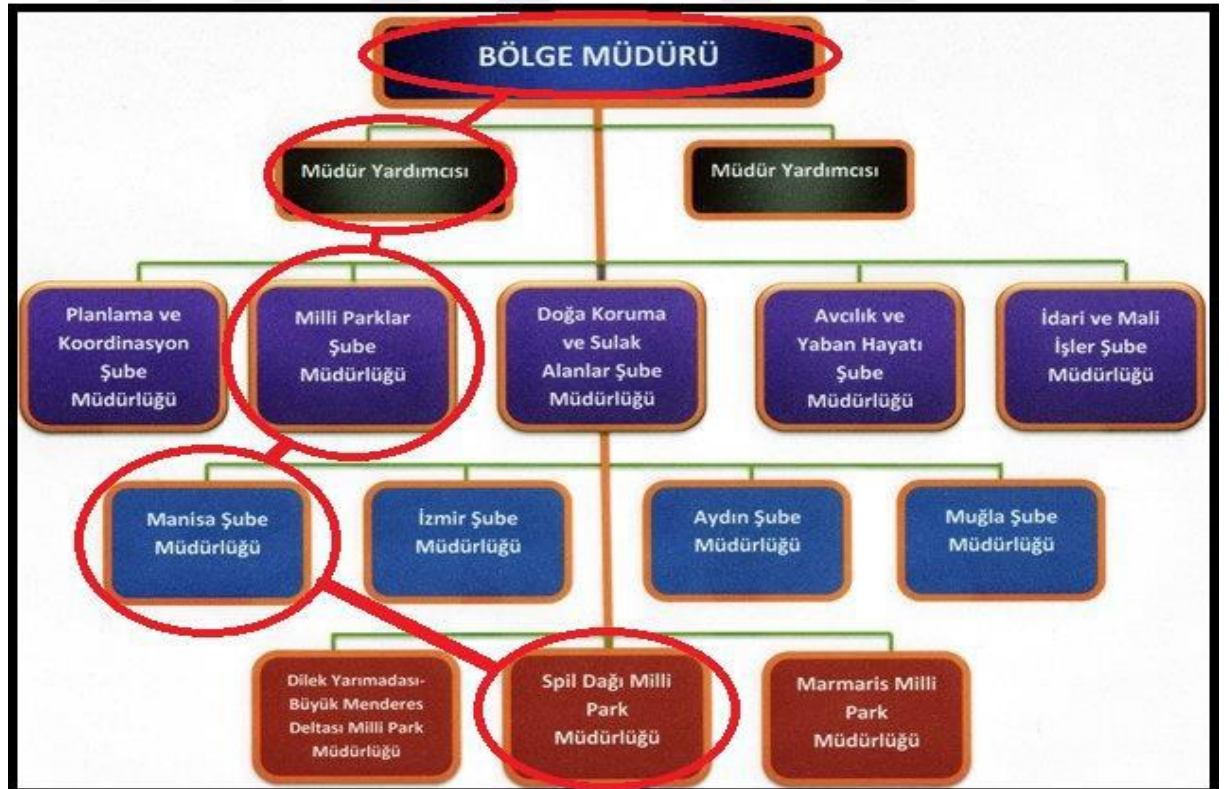
Manisa şehir merkezinin güney kısmında yükselen Spil Dağı'nın, kuzey yamaçlarında izlerine rastlanılan Manisa Kalesi, iç ve dış kale olmak üzere iki ayrı kısımdan meydana gelir. Helenistik dönemde kentin akropolü olan Spilos Dağı üzerinde bir kale bulunuyordu. Doğu Roma İmparatorluğu döneminde iç kısımda yer alan kalenin onarımlarla yenilendiği; dış kalenin ise Pers akınlarına karşı mücadele verdiği düşünülmektedir. İç kale imparator III. Joannes Dukas Vatatzes devrinde 1222 yılında yapılmıştır. 14. yy. başlarında surlar takviye edilmiştir (Manisa Rehberi, 2012). Saruhanlıların bölgede hüküm sürdüğü 1400'li yıllarda kaleyi onarıp kullanmış oldukları bilinir. Dış kale yapısının iç kısmında bulunan Hacet Mescidi, Saruhan Bey'in talimatıyla yaptırılmıştır. Manisa kalesinin Osmanlılar döneminde de onarıldığı anlaşılmaktadır. 15. yy 'da surlar çok fazla tahrip görmüş ve önemini yitirmiştir. Yerleşmenin gelişimi surların dışına taşmış ve kent, önemli dinsel yapıların çevresinde gelişmiştir. 17. Yy' da kale içinde eşkıyalık hareketleriyle ilgili önemli olaylar meydana gelmiştir. Bu yüzden bağlarında Polonyalı ziyaret etmiş ve yazmış olduğu seyahatnamesinde Spil üzerinde bir Ermeni kışesi bulunduğunu ifade etmiştir. 1654 yılında bölgeyi ziyaret eden Osmanlı İmparatorluğu gezginlerinden Kâtip Çelebi, eserinde dış surların tahribatından bahseder. 1671 yılında ziyareti sonucundaki gözlemlerinde kale surlarının tahrip gördüğünü Evliya Çelebi de belirtir. Sahayı ziyaretlerinde kale hakkında bilgi veren yabancı gezginlerse, Richard Chandler, F. Texier ve T. Allom'dur. (Manisa Rehberi, 2012).

2.2.11.Ayvacık Köyü Yerleşme Tarihi

Ayvacık Köyü, Manisa ilinin Spil Dağı Milli Parkı içinde yer alan tek köy olma özelliğine sahiptir. Spil Dağı'nın Turgutla yönüne bakan yamaçlarında yer alır. Ancak tarihi Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar geri gitmektedir. Eski adı Beyazıt-i Sani olup, Osmanlı döneminde yaz aylarında Şehzadelerin eğitim aldıkları yer olarak bilinmektedir. Daha sonraları ise, 93 harbi sürecinde Anadolu'ya göç eden Müslüman Bulgarlar (Pomaklar) yerleşmişlerdir (Master Plan, 2012).

2.3. Spil Dağı Milli Parkı

Spil Dağı Milli Parkı'nın kurumsal sorumluluğuna baktığımızda Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü teşkilatlanmasının; IV. Bölge Müdürlüğü'nün sorumluluğundaki üç milli parktan biridir. Diğer ikisi ise Dilek Yarımadası – Menderes Milli Parkı ve Marmaris Milli Parkı'dır. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü teşkilatlanma yapısı içinde, bu sorumluluk bölgesindeki organizasyon ise şu şekildedir (Şekil 14).

Şekil 14. Sahanın Kurumsal Sorumluluk Organizasyonu. Kaynak: Tarım Ve Orman Bakanlığı.

Şekil 15. Bölge Müdürlükleri ve Sorumluluk Sahaları.

Bölge Müdürlüğünün Adı ve Merkezi	Bölge Müdürlüğüne Bağlı İller
I. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (İSTANBUL)	EDİRNE, İSTANBUL, KIRKLARELİ, KOCAELİ, SAKARYA, TEKİRDAĞ
II. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (BURSA)	BALIKESİR, BİLECİK, BURSA, ÇANAKKALE, YALOVA
III. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (ŞANLIURFA)	ADİYAMAN, GAZİANTEP, KİLİS, MARDİN, ŞANLIURFA, ŞIRNAK
IV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (MANİSA)	AYDIN, İZMİR, MANİSA, MUĞLA
V. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (AFYONKARAHİSAR)	AFYONKARAHİSAR, DENİZLİ, ESKİŞEHİR, KÜTAHYA, UŞAK
VI. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (BURDUR)	ANTALYA, BURDUR, ISPARTA
VIII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (KONYA)	AKSARAY, KARAMAN, KONYA, NEVŞEHİR
IX. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (ANKARA)	ANKARA, BOLU, ÇANKIRI, DÜZCE, KIRIKKALE, KIRŞEHİR, YOZGAT
X. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (SİNOP)	BARTIN, KARABÜK, KASTAMONU, SİNOP, ZONGULDAK
XI. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (SAMSUN)	AMASYA, ÇORUM, ORDU, SAMSUN, TOKAT
XII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (RİZE)	ARTVİN, GİRESUN, GÜMÜŞHANE, RİZE, TRABZON
XIII. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (ERZURUM)	AĞRI, ARDAHAN, BAYBURT, BİNGÖL, ERZİNCAN, ERZURUM, IĞDIR, KARS
XIV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (VAN)	BİTLİS, HAKKARİ, MUŞ, SİİRT, VAN
XV. BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ (MALATYA)	ELAZIĞ, BATMAN, DİYARBAKIR, KAHRAMANMARAŞ, MALATYA, SİVAS, TUNCELİ

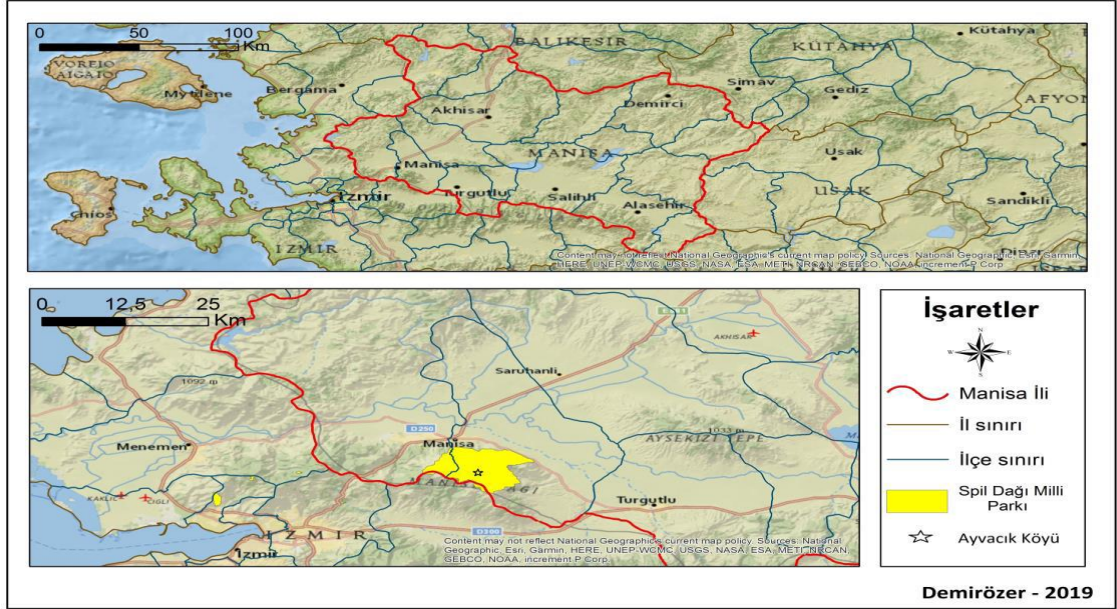
Kaynak: DKMPGM. 2019.

2.3.1. Spil Dağı Milli Parkı'nın Doğal Yapısı

Ülkemizin Ege Bölgesi'nde ve Manisa ilinin güneyinde bulunan Spil Dağı kütlesi içerisinde bulunan Spil Dağı Milli Parkı, Manisa'ya 24 km İzmir'e 41 km uzaklıktadır. 22.04.1968 yılında Bakanlık kararı ile Milli Park ilan edilmiştir. Bu tarih itibariyle ülkemizde ilan edilen yedinci milli parktır. İlk ilan edildiğinde 5505 ha'lık alana sahip olan park, ilan sürecinden bu yana sınırlarında çeşitli değişimler meydana gelmiş ve 2016 yılı itibariyle 6694 ha'lık alanı kapsamaktadır. Günümüzde ülkenin kurumsal teşkilatlanması göz önünde bulundurulduğunda bu alan Tarım ve Orman Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar 4. Bölge Müdürlüğü'nün sorumluluk alanı

içerisindedir (Şekil 16). Milli park statüsüyle yıllardır iyi korunan bu bölgenin kırsal turizm potansiyelinin de var olduğu görülür (Kızıllan ve Ünal, 2013).

Spil Dağı Milli (Manisa)Parkı Lokasyon Haritası

Şekil 16. Spil Dağı Milli Parkı Lokasyon Haritası. 2019.

2.3.2. Spil Dağı Milli Parkı'nın Tarihi, Mitolojik ve Arkeolojik

Kaynak Değerleri

SDMP tarihsel süreç içerisinde birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, bu kültürel birikim ilk çağlardan günümüze kadar aktarılmıştır. Kısaca belirtmek gerekirse, mitolojiye göre Spil Dağı ismini bu dağda yaşayan zaman tanrısı Kronos'un eşi olan Sibel'den alır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Manisa şehri ilk defa Spil Magnesia adıyla, Truva Savaşı'nda yenilerek güneye inen Magnetler tarafından kurulmuştur. Bölgeye M.Ö 1450 – 1200 yılları arasında Hititler hâkim olmuştur. M.Ö 1000'li yıllarda Yunanistan'dan deniz yoluyla gelen Akalar'ın buraya fazla bir tesiri olmamış, bu çevreye İyonya adını vermişlerdir (Aksakal, 2013). Sonraları kara yoluyla gelen istila ve medeniyetler için bu yer stratejik olarak önem kazanmıştır. İyonlardan sonra Firigya Kralı Tantalos bölgede hâkimiyet kurmuş ve kendi adıyla kale inşa ettirmiştir. Sonraki dönemde sahaya Lidyalılar hâkim olmuş ve “Şahin Krallar” dönemi olarak bilinen dönemi yaşamıştır.

M.Ö 500'lü yıllarda Batı Anadolu'nun genelindeki Pers hâkimiyeti bu bölgeyi de etkisi altına almıştır. M.Ö. 334 tarihinde İskender'in, onun ölümüyle birlikte M.Ö. 190 tarihine kadar ise Bergama Krallığı'nın hâkimiyeti altında kalmıştır (Avan, 2013). Ardından bölgede Romalılar hüküm sürmüş ve bu dönemde bölge büyük bir deprem geçirmiştir. M.S. 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun ikiye ayrılmasıyla Bizans hâkimiyetine giren bölgede Spil Dağı etekleri dış kale surları ile çevrilmiştir. 1300'lerde Saruhanoğulları Beyliği hâkimiyetindeki bölge 1402'de Çelebi Mehmet'in almasıyla Osmanlı sınırları içine dâhil edilmiştir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

2.3.3. Milli Park İlan Edilme Süreci

2020 yılı itibariyle 45 milli parkımız bulunmaktadır. SDMP da 1968 yılında milli park ilan edilmiştir. Spil Dağı milli parkı ilk defa 1970 yılında yapılan inkişaf planına göre 5.500 hektar olarak tescillenmiştir. Sonraları 1991 yılında yapılan düzenleme ile 6.694 hektar olarak genişletilmiştir (Taşlıgil, 1994). Bu genişlemenin temel nedeni, milli park sahası içinde yetişen ve endemik bir tür olan Manisa Lalesinin vejetasyon alanının genişletilebilmesi ve devamlılığının sağlanabilmesiydi.

Milli park ilan edilmesi sonrası bölgedeki köylerin milli park alanı içindeki bazı alanları ortak kullanımı ile ilgili problemler yaşanmaya bağlanmıştır. Bu problemler milli park ile ilgili değil köylerin kendi aralarındaki problemlerdir. Örneğin; Atalanı mevki olarak bilinen yer ile ilgili, Ayvacık Köyü ile Bozköy sakinleri arasında tartışma yaşanınca, bu itilaflı durum ve kullanım konusundaki kararı milli park yönetimi vermiştir. Kararda her iki köyün kullanımına kapatılan sahanın kullanımını milli park kendine tahsis etmiştir. Zaten sonraki dönemlerde de milli parkın tesis yapılması Atalanı mevkiinde yapılmıştır.

2.3.4 Milli Parkta Tesisleşme

1968 yılından günümüze alansal olarak eklenme ve çıkarmalar yapılan SDMP, son şekliyle 66.940 dekarlık alana sahiptir. Bu alanda milli park yönetimleri tarafından çeşitli altyapı ve üstyapı faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında milli park

müdürü Mustafa Kandırmış, dönemin Orman ve Su İşleri Bakanlığı'na İzmir'de vermiş olduğu brifingde bu konuların üzerinde durmuştur.

1. 100.000 metrekare küp taşla yol kaplanması.
2. 9.100 metre araç ve yaya yolu yapımı.
3. 14.000 metre içme suyu Şebekesi.
4. 10.000 metre telefon ve internet hattı.
5. 2.500 metre yağmur suyu şebekesi.
6. 7.600 metre kanalizasyon şebekesi.
7. 16,00 metre elektrik hattı.
8. 2.500 metre kapasiteli atık su arıtma tesisi.
9. 2 adet trafo binası ve 10 adet trafo kabini.
10. 230 adet yol aydınlanma direği.
11. 16 adet paratoner.
12. 10 adet 10.000 araçlık otopark
13. 2 adet su kuyusu ve su deposu.

Altyapı çalışmaları ile üstyapı çalışmalarına da yönelimi ve bu amaçla çeşitli çalışmalar yapılmıştır;

1. 27 Adet 1+1, 15 adet 2+1 olmak üzere toplam 42 adet Orman Köşkü yapılmıştır. Bu yapıların işletmeciliği Şehzadeler Belediyesi'ne devredilmiştir.
2. İdare, Ziyaretçi ve Araştırma Merkezi tamamlanmıştır.

Şekil 17. SDMP Ziyaretçi Merkezi.
3.32 adet piknik ünitesi yapılmıştır.

Şekil 18. SDMP Piknik Üniteleri.
4. Çeşitli çevre ve alan düzenlemeleri gerçekleştirilmiştir.

Şekil 19. SDMP’ndan Manisa şehir Merkezine Bakan Seyir Terası

5. Tanıtım amacıyla ödüllü fotoğraf yarışması düzenlenmiş ve sergi yapılmıştır.

6. Orman Köşklerinin çevre düzenlemesi için 835.000 TL ile ihale edilmiştir.

Yapılan ve yapılması planlanan altyapı çalışmalarının yanında yönetsel anlamda SDMP şube müdürlüğünün personel yapısı da kaynak değerlerinin korunabilmesi adına önemlidir.

Şekil 20. SDMP Personel Durumu

Spil Dağı Milli Parkı Müdürlüğü'nün Personel Durumu (2018)

Statü/Unvan Ve Sayıları	Hizmet Sınıfı
1. Müdür (1)	İdari
2. Mühendis (2)	Teknik Hizmetler
3. Orman Muhafaza Memuru (1)	Genel İdari Hizmetler
4. Tekniker (1)	Teknik Hizmetler
5. İşçi (4)	İşçi
6. Bekçi (1)	Memur
7. Şoför (1)	Memur
Toplam: 11	

Kaynak: SDMP Müdürlüğü.

2.3.5. Milli Parkta Turizm

SDMP ulaşım zorluğuna hem yaz hem de kış aylarında yoğun bir ziyaretçi trafiğine sahiptir. Yaz aylarında sıcak iklim koşullarından kaçarak serinlemek, kış aylarında ise kar manzaralarının tadını çıkarmak amacıyla hem Manisa halkı hem de çevre illerden gelenler rekreatif amaçlı faydalanmaktadırlar. Bu gelenlerin çoğu, milli park sınırları içine girmeden, Spil Dağı'nın Manisa'ya bakan kısımlarında bulunsalar da sadece 2014 yılında yaklaşık 200.000 kişinin ziyaret ettiği bilgisi, bölge müdürlüğü kayıtlarında görülmektedir. Ancak bu ziyaretçilerin yönetilebilmesi, sahanın kaynak değerlerinin korunabilmesi ve milli park sınırları tek köy olan Ayvacık Köyünün ekonomik yönden kalkınabilmesi için önemlidir. Her milli parkımızda olduğu gibi

SDMP’nda da bakanlık tarafından belirlenen ücretler dâhilinde alana günübirlik girişler yapılmaktadır.

SDMP 2020 Yılı Giriş Ücretleri;

Şahıs 4,5 TL--İndirimli Şahıs2.5 TL

Bisiklet4.5 TL --Motosiklet,

ATV9 TL Otomobil--Kamyonet14 TL ---Minibüs40 TL ---Midibüs72 TL ---
Otobüs121 TL-

1 ünite Çadır35 TL--- 1 ünite Karavan 40 TL

Kaynak: DKMP Genel Müdürlüğü, 2015.

Saha fiziki ve kültürel kaynak değerlerinin yanında, rekreasyonel faaliyetler açısından oldukça zengin olduğu söylenebilir. Yamaç paraşütü, avcılık, mağaracılık, dağcılık, kampçılık, foto safari, doğa yürüyüşü gibi hem günübirlik hem de birkaç günlük kullanım amacıyla oldukça talep görmektedir. Milli parkta tesisleşme konusunda izlediğimiz altyapı ve üstyapı çalışmaları da saha içindeki turizm faaliyetlerini arttırmaya yöneliktir. Tesisleşme çalışmalarına gereğinden fazla yönelmesi, milli park içerisindeki insan faktörünün arka plana tutulması hem koruma hem de sürdürülebilirlik kavramları açısından olumsuzluklar yaratabilir. Tesisler milli park tarafından ihale usulü yapıp, işletmesi Şehzadeler Belediyesi’ne devredilmiştir. Bu tesislerin kullanımı ile ilgili belirli ücretler belirlenmiştir.

2.3.6.Rekreatif Kaynak Değerleri

Milli park rekreatif etkinlikler açısından büyük bir potansiyel barındırmaktadır. Bunları yapılış süreleri ve katılımcılar açısından farklılık göstermektedir. Milli parkın jeomorfolojik yapısı gereği dağcılık önemli bir rekreatif faaliyettir. Cumhuriyetin ilk yıllarında, 1928 yılında kurulan ve Manisa Dağcılık Kulübü bünyesinde yetişen dağcılar uzun bir süre Türk dağcılığını temsil etmişlerdi. Belki de bunun sebebi, sahanın fiziki koşullarının buna elverişli olmasıydı. Bu potansiyel, yerel ve ulusal basında dağcılık ve tırmanış organizasyonlarının sık sık haber olmasına neden olmuş, bu durum Manisa halkının amatör dağcılık fikrinin oluşmasını sağlamıştır (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970). Günümüzde amatör dağcılık ve tırmanış etkinlikleri bazı önemli gün ve haftalarda da yapılmaktadır (Şekil, 21).

Şekil 21. Dağcılık Federasyonunun Anma Etkinliği, Kaynak: tdf.gov.tr. 2019

2.3.7. Dağcılık Federasyonunun Anma Etkinliği

Bölgede avcılık ve atıcılık sporları da yapılmaktadır. Bu organizasyonları yürütmek amacıyla Manisa Avcılık ve Atıcılık Kulübü, Spil Dağı içerisinde yer alan Atalanı'nda Yergöçüğü Deresi'ne bakan yamaçlarda çeşitli organizasyonlar düzenlenmektedir (İzmir Orman Bölge Genel Müdürlüğü, 1970).

Şekil 22. SDMP de Farklı Türlerdeki Rekreatif Etkinlikler, 2014.

2.3.8.Günöbirlik Kullanım Alanları

1980-1990'lı yıllarda Manisa ve yakın çevresindeki insanlar, bahar aylarının gelmesiyle günöbirlik kullanım ihtiyaçlarını oadaki (Gediz Ovası) bağlara ve bahçelere yönelerek giderirlerdi. 2000'li yıllarda gelindiğinde, bu durumun azaldığı görölse de tamamen kaybolduğu söylenemez. Geçmişte Gediz Ovası'na olan bu yönelim yavaş yavaş Spil Dağı'na kaymıştır. Bahar ayların piknik, yaz aylarında serinlemek, kış aylarında kar örtüsünün tadını çıkarmak amacıyla, son baharda fotoğraf ve yürüyüş amacıyla bu bölge artık dört mevsim çok talep gören bir yer halini almıştır. Yerel basında çıkan haberler incelendiğinde kış aylarında oluşan araç kuyruklarından da bahsedilmektedir. Genellikle Manisa ve yakın çevresinde ikamet eden insanların piknik ve gezinti amaçlı katıldıkları günöbirlik rekreatif faaliyetler seyir terası, Atalanı Mevkii (Şekil,22) ve Spil Dağı'na çıkan yolların kenarındaki mesire alanlarında toplanmıştır.

Şekil 23. Atalanı Mevkide Günöbirlik Piknik Alanı. 2014.

SDMP'nın hem fiziki hem de kültürel kaynak değeri, yakın çevredeki üniversitelerin sosyal ve fen bilimleri bölümleri için adeta uygulamalı bir araştırma sahası gibidir (Şekil, 23).

SDMP içerisinde bulunan sülüklü göl yerel halk ve çevredeki vatandaşlar tarafından geçmişten günümüze kadar kullanılmaktadır. Günöbirlik bu kullanımın amacı şifa bulma amaçlı olduğu söylenebilir. Göl içinde bulunan sülükler ayak yaraları

ve bazı cilt hastalıklarının giderilmesinde geleneksel bir yöntem olarak uygulanır (Şekil 24).

Şekil 24. SDMP İçindeki Sülüklü Göl. 2011.

2.3.9. Birkaç Günlük Kullanım Alanları

Kampçılık, doğa yürüyüşü, foto safari, dağ bisikleti gibi faaliyetlerin yanında yamaç paraşütü, tırmanış, paramotor gibi ekstrem sporlarında günümüzde yeni yeni yapılmaya bağlandığı milli park, bu özelliği bakımından büyük bir potansiyele sahiptir. Milli parka ziyarete gelenler etkinlikleri de değerlendirerek burada kendi imkânları ile ya da konaklama tesislerinde konaklayabilmektedirler (Şekil 25).

Şekil 25. Spil Dağı Milli Parkı'nda Birkaç Günlük Kamp Konaklaması. 2015.

Spil Dağı milli parkının jeomorfolojik yapısı dağcılık, tırmanış, gibi faaliyetlerin birkaç gün içerisinde yapılmasını gerektirir (Şekil 26).

Şekil 26. SPMP’nda Dağcılık Ve Tırmanış Faaliyetleri.

Bölgenin jeolojik yapısı nedeniyle birçok karstik aşınım ve birikim şekilleri mevcuttur. Bu da sahada çok sayıda keşfedilmiş veya keşfedilmeyi bekleyen mağara oluşumlarının bulunmasına neden olmaktadır. Bu durum sahanın mağaracılık faaliyetlerinde önemli bir potansiyele sahip olduğunu gösterir. Spil Dağı içerisinde en bilinen ve talep gören mağaralar; Paşaini Mağarası ve Nurkadın Mağarası’dır (Master plan, 2013), (Şekil 27).

Şekil 27. SDMP İçindeki Nurkadın Mağarası ve Mağaracılık Faaliyetleri. 2014.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANİSA İLİ SPİL DAĞI MİLLİ PARKI ALTERNATİF TURİZM POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE ÇALIŞMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Turizm, farklı sosyo ekonomik koşullara sahip insanların katıldığı, dünya çapında gerçekleşen küresel bir olaydır. Alternatif turizmin son yıllarda önemi giderek artmış ve rekreasyonel faaliyetlerin de önem kazandığı giderek de artan talep ve gelişmişlik düzeylerine bağlı olarak altyapı destekleriyle daha da gelişmiş ülkeler tanıtım elçileri olmuştur.

Alternatif turizmin bölgesel kalkınmaya etkilerinin incelendiği bu çalışmada, Manisa’da ikamet etmekte olan yerel halkın alternatif turizmine karşı bakış açısını incelenmiş, bölgesel kalkınmaya olan etkilerin belirlenmesine yönelik yerel halkın görüşlerine başvurulmuştur. Manisa Spil Dağı Milli Parkının Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkarmak araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra ilgili akademik yazınlarda alternatif turizminin gelişmiş olduğu Manisa Spil Dağı Milli Parkında konu ile alakalı kapsamlı bir çalışma yapılmadığı görülmektedir.

3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Alternatif turizmin ekonomik etkilerinin yerel halkın bakış açısıyla nasıl algılandığının belirlenmesi amacıyla, alternatif turizminin gelişmiş olduğu Manisa ili ile sınırlandırılmıştır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu bölümde çalışmada kullanılan veri toplama araçları, araştırmanın evren ve örnekleme ve elde edilen verilerin nasıl çözümlendiğine dair bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Veri Toplama Araçları

Alternatif turizm kapsamında Manisa ilinde gerçekleşen turizm hareketlerinin yerel halkın bakış açısından bölgesel kalkınmadaki etkilerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak anket kullanılmıştır. Anket tekniğinin tercih edilmesinde sebep olarak uygun maliyetlere gerçekleştirilebilir olması, verilere ulaşmada daha güvenilir olması ve farklı özelliklere sahip bireylere ait bilgi ve düşüncelerinin toplu bir şekilde ulaşılmasını sağlaması gibi sebeplerden dolayı tercih edilmiştir. Araştırma için literatür taraması yapılmış, anket olarak *Tourism Impact Scale-Economic, social, cultural, environmental constructs* (Kim, Uysal, & Sirgy, 2013) adlı geçerliliği ve güvenilirliği yüksek bir ölçek kullanılmıştır. Anket uygulanmaya başlamadan önce mevcut dili İngilizceden Türkçeye çevrilmiş, gerekli düzenlemeleri için akademisyen görüşleri alınmıştır.

Ankette katılımcıların demografik özelliklerini belirleyebilmek için; cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki durumu, gelir düzeyi ile ilgili kapalı uçlu beş tane soru yer almıştır. Ankette belirtilmiş olan ifadeler 5’li Likert tipi ölçekle derecelendirilmiştir. Burada turizmin ekonomik ve kültürel etkilerinin belirlenmesinde “Kesinlikle Katılıyorum, Katılıyorum, Kararsızım, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum” ifadeleri aracılığıyla yerel halkın, konuyla ilgili tutumlarını katılım derecelerine göre işaretlemeleri istenmiştir.

3.3.2. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın amacı doğrultusunda yapılan bu uygulama, Manisa ilinde yaşayan yerel halka yönelik olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırma yapılırken büyük kitlelere ulaşmanın zorluğu, zaman ve maliyeti açısından ele alındığında araştırmada evrenin tamamına ulaşmak yerine bu alandan örneklem alma yoluna başvurulmuştur. Evren içerisinde örneklemi seçebilmek için basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmış olup, bu yöntem kapsamında 150 kişiye ulaşılarak anket uygulaması yapılmıştır. Uygulanan anket sayısı araştırma evrenini temsil eder niteliktedir.

3.3.3. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verileri IBM SPSS Statistics 25.0 istatistik programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bütün testlerde sosyal bilimler için genel kullanıma sahip $p=0,05$ anlam düzeyinde gerçekleştirilmiştir. Anketin güvenilirliğini test etmek amacıyla Cronbach Alpha katsayısından, geçerliliğini sınamak için faktör analizinden yararlanılmıştır. Örneklemen yeterli olup olmadığını değerlendirmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) istatistiğinden yararlanılmıştır. Hipotezleri test etmek için T-Testi ve Varyans Analizi kullanılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla korelasyon analizinden faydalanılmış ve bu doğrultuda uygulanmıştır.

3.4. Bulgular ve Değerlendirme

Araştırmanın bu bölümünde, katılımcıların demografik özelliklerinin frekans dağılımlarına, demografik özelliklerin turizm yapıları üzerindeki ekonomik etkisine, turizm yapılarının kültürel etkisinin yaratmış olduğu algıların arasında farklılık olup olmadığına ve turizm yapıları üzerine ekonomik etki ve turizm yapılarının kültürel etkisi arasındaki ilişkiye yer verilmiştir.

Cinsiyet

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kadın	85	%55,9	56,7	56,7
Erkek	65	%42,8	43,3	100
Total	150	%98,7	100	
Missing System	2	%1,3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağının Alternatif Turizm Potansiyelinin Ortaya Çıkmasında cinsiyet olarak değerlendirildiğinde kadınların %55,9 erkeklerin de %42,8 oranında Spil Dağını tercih ettiği görülmüştür. Bunun sebebi ise; kadınların sosyal hayata bakış açısı

ve zamanı planlama konusunda daha aktif olması alternatif turizme daha çok yönelterek ilgi odağı haline getirmiştir. Genel olarak da insanlar rahat nefes almak amacıyla yeni yerler görmek, keşfetmek ve araştırmak için doğayı tercih ettiklerini gözlemlenmiştir.

Yaş

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
20 yaş ve altı	9	%5.9	6	6
20-30 yaş	31	%20.4	20.7	26.7
30-40 yaş	40	%26.3	26.7	53.3
40-50 yaş	34	%22.4	22.7	76
50-60 yaş	18	%11.8	12	88
60-70 yaş	12	%7.9	8	96
70-80 yaş	6	%3.9	4	100
Total	150	%98.7	100	
Missing System	2	1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağının Alternatif turizm potansiyelinin ortaya çıkmasında yaş olarak değerlendirildiğinde; en az 70-80 yaş grubunun tercih ettiği, en çok ise 30-40 yaş grubunun tercih ettiği görülmektedir. Bunu sırasıyla; 40-50 yaş grubu, 20-30 yaş grubu, 50-60 yaş grubu, 60-70 yaş grubu, 20 yaş ve altı yaş grubu takip etmektedir. Bu sonuçlara göre 30-40 yaş arası kişilerin genel olarak çalışan kesim olması sebebiyle daha çok doğada vakit geçirerek nefes almak istemeleri ve iş stresinden de bir nebze olsa uzaklaşmak istemelerinden kaynaklanmaktadır. Hele ki pandemi döneminde insanlar artık kendilerini doğaya bırakmak istemeleri ve çalışma

ortamı haricinde rahat edebilecekleri ve sağlık açısından da kapalı ortam yerine daha sakın ve doğal ortamları tercih etmektedir.

Meslek

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ev hanımı	33	%21.7	22	22
Çalışan	57	%37.5	38	60
Öğrenci	14	%9.2	9.3	69.3
Yönetici	15	%9.9	10	79.3
Serbest m.- diğer	31	%20.4	20.7	100
Total	150	%98.7	100	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağının Turizm Potansiyelin ortaya çıkmasında mesleklere göre değerlendirildiğinde en çok çalışan kesimin tercih ettiğini en az da öğrencilerin tercih ettiğini görmekteyiz. Sırasıyla; ev hanımı, serbest -diğer meslek gurubu yer almakta, yöneticilerin ise olarak görülmektedir. Sonuçlara istinaden çalışan kişilerin doğada daha çok vakit geçirmek istedikleri görülmektedir. Bu da çalışan kişilerin streslerini sakın bir ortamda doğa ile baş başa zaman geçirerek negatif enerjilerini atmalarını sağlamak amacıyla doğayı tercih ettiklerini gözlemlenmiştir. Çalışan kişiler çalışma dışında doğada daha çok vakit geçirdiklerini ve imkân bakımından da daha olanak sahibi oldukları için çalışanların daha çok tercih ettiğini görmekteyiz.

Şehir

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
---------	--------	-----------	---------------	-----------------

Manisa	63	%41.4	42	42
Izmir	57	%37.5	38	80
Diğer	30	%19.7	20	100
Total	150	%98.7	100	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağının Alternatif Turizm Potansiyelin ortaya çıkmasında şehir olarak değerlendirildiğinde Manisa ili ile İzmir ilinin oranlarının birbirine çok yakın olduğunu görmek mümkün, bu da İzmir ilinin Manisa'ya mesafe açısından çok yakın olmasıdır. Diğer iller grubunda ise bu oran daha düşüktür. Spil Dağı Milli Parkın tanıtımının daha çok yapılması gerekmekte ve alanın potansiyellerini daha verimli hale getirerek çekiciliğin de artırılması daha çok turist gelme olasılığını da artıracaktır. İzmir ilinin yoğun trafiği ve Manisa'ya oranla daha kalabalık olması sebebi ile Manisa ya gelmek istemeleri ve o kalabalıktan ve trafikten bir kaçış olarak Spil Dağı Milli Parkını tercih etmektedirler.

Süre

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1 seneden az	33	%21.7	22	22
1 sene	66	%43.4	44	66
2 sene	30	%19.7	20	86
2 seneden fazla	21	%13.8	14	100
Total	150	%98.7	100	

Missing System	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelin ortaya çıkmasında bölgede en çok 1 sene de bulunanların sayısı daha fazla iken 2 seneden fazla yaşayanların daha az tercih ettiğini göstermektedir. Yeni yerleştığımız bir yeri her zaman merak ederiz ve zaman geçtikçe bu merakımız ve isteğimiz o bölgeyi keşfettikten sonra ve bölgeyi tanıdıktan sonra isteğimiz de azalabilir çünkü bildiğimiz bir yerden ziyade yeni yerler hep daha cazip gelir. Bu da bu tablomuza yansımış olup daha az zamanda Manisa da ikamet edenlerin daha çok tercih ettiğini görmekteyiz.

Eğitim

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
İlkokul-Ortaokul	22	%14.5	14.7	14.7
Lise	24	%15.8	16	30.7
Önlisans	48	%31.6	32	62.7
Lisans	36	%23.7	24	86.7
Yüksek Lisans	9	%5.9	6	92.7
Öğrenci	11	%7.2	7.3	100
Total	150	9%8.7	100	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında eğitim seviyesine göre değerlendirdiğimizde yoğunluk olarak ön lisans ve lisans mezunu kişilerin tercih ettiğini görmekteyiz. Spil Milli Parkın olan eğitim düzeyi artıkça daha

çok bilinçli ve bilgisi olup tercih ettiklerini görmekteyiz. Eğitim düzeyi artıkça günümüzde de artık toprağa, doğaya yönelme ve doğal besinler üretme amacı daha çok doğaya sahip çıkmamız bilinciyle arttığı gözlenmektedir. Bu durum hem milli parklarımız hem de doğamızın bize sunduğu değerlere sahip çıkmamızın önemini göstermektedir.

Gelir

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
500-1000 TL	39	%25.7	26	26
1000-2000 TL	40	%26.3	26.7	52.7
Diğer	71	%46.7	47.3	100
Total	150	%98.7	100	
Missing Total	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağı Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında gelir düzeyine göre değerlendirme yapıldığında en çok diğer gelir grubu yani 2000 tl den daha fazla gelir düzeyine sahip kişilerin tercih ettiği görülmektedir. Maddi gelir arttıkça sosyal aktivitelere ilgi de artmaktadır. Ne yazık ki Türk parası değerini kaybetmekte ve ekonomimiz de iyi olmadığı için maddi gelir bakımından zayıf bir ülkeyiz bu da her açıdan bizleri kısıtlamakta ve sosyalleşmemizin önüne geçmektedir. Her ne kadar Mayıs ayı verilerine göre daha önceki yıllara oranla işsizlik azaldı şeklinde oran çıksa da TL değer kaybettiği sürece maddi açıdan çok iyi durumlara geleceğimizi düşünmüyorum. Bu da bizi hem psikolojik hem de ekonomik anlamda etkilemektedir.

Soru 1

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde

Hoşça vakit geçirmek	42	%27.6	28	28
Spor yapmak	21	%13.8	14	42
Dinlenmek	60	%39.5	40	82
Aktivitelere katılmak	10	%6.6	6.7	88.7
Eğlenmek	8	%5.3	5.3	94
Psikolojik açıdan rahatlamak	9	%5.9	6	100
Total	150	%98.7	100	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alanı tercih etme konusunda Milli Park'ın dinlenmek amacıyla en çok tercih edildiğini ardından da hoşça vakit geçirmek olduğunu görmekteyiz. Son zamanlarda pandemi dönemi nedeniyle insanların daha çok doğaya yöneldiğini ve kalabalıktan uzak yerleri tercih ettiğini görmekteyiz. İnsanlar genel olarak hep yoğun ve yorgun bu yüzden de sürekli olarak uyku ya da dinlenme modunda olmak istiyoruz. Çünkü hayat şartları ve günümüz koşulları hep bir telaş ve koşuşturma şeklinde ilerlediği için dinlenme ihtiyacımız da artmaktadır.

Soru 2

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Özel araçla	113	%74.3	75.3	75.3

Toplu taşıma ile	37	%24.3	24.7	100
Total	150	%98.7	100	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alana ulaşım sağlayabilmek için yoğun olarak özel araçların tercih edildiği görülmektedir. Özel araç ile tercih edilme sebebi hem konfor hem de dilediğin zamanda alana ulaşma imkânı sağlamaktadır. Toplu taşıma araçları ile kısıtlı zamanda daha az zaman geçirme kaynaklı durumlar söz konusudur. Bu yüzden özel araçla daha çok tercih edildiği gözlenmektedir.

Soru 3

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Ailemle	56	%36.8	37.3	37.3
Arkadaşlarımla	48	%31.6	32.0	69.3
Tur ile	31	%20.4	20.7	90
Yalnız	15	%9.9	10	100
Total	150	9%8.7	100	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alana geliş tercihi olarak değerlendirildiğinde aile ve arkadaşlar ile daha çok tercih edildiğini görülmektedir. Aile ve arkadaş ortamlarında birlikte zaman geçirme kavramı pandemi döneminde daha çok önem kazanmış olup her şeyin tadı kalabalık samimi ortamlarda daha güzel olacağı için kalabalık tercih edilmektedir.

Soru 4

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Hergün	10	%6.6	6.7	6.7
Haftada Bir	42	%27.6	28.0	34.7
Ayda Bir	55	%36.2	36.7	71.3
Yılda Bir	43	%28.3	28.7	100.0
Total	150	%98.7	100.0	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alanı ziyaret etme konusunda değerlendirildiğinde en çok ayda bir ve yılda bir tercih edildiği görülmektedir. Hayat koşuşturmasında kendine zaman ayırma artık daha popüler hale gelerek daha sık olduğu gözlenmiştir. Bu da bizlere pozitif enerji olarak geri dönüşleri mevcuttur. Kendini dinlemek ve zaman ayırmak doğada vakit geçirmek hayata bakış açımızı da zenginleştirmektedir.

Soru 5

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Haftaiçi	67	%44.1	44.7	44.7
Haftasonu	83	%54.6	55.3	100.0
Total	150	%98.7	100.0	

Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında hangi zaman diliminde tercih edildiği ise en çok hafta sonu olarak görülmektedir. Genel olarak çalışan kesiminde hafta sonu tatili olduğunu düşünürsek hafta sonu daha çok tercih edilmektedir. Hafta içi genel olarak herkes çalıştığı için hafta sonunu tercih etmektedirler. Çalışmayan kesim genel olarak hafta içini tercih etmekte.

Soru 6

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
1-2 saat	37	%24.3	24.7	24.7
2-4 saat	81	%53.3	54.0	78.7
4-6 saat	32	%21.1	21.3	100.0
Total	150	%98.7	100.0	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alanda geçirilen zaman olarak 2-4 saat olarak değerlendirilmektedir. Zaman açısından orada zamanın nasıl geçtiğini fark edilmediği için uzun süre vakit geçirildiği görülmekte.

Soru 7

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Kış	52	%34.2	34.7	34.7

İlkbahar	29	%19.1	19.3	54.0
Yaz	21	%13.8	14.0	68.0
Sonbahar	47	%30.9	31.3	99.3
Total	150	%98.7	100.0	100.0
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında en çok tercih edilen mevsim olarak kış ve sonbahar mevsimi olarak görülmektedir. Kışın ve sonbaharda tercih edilmesinin sebebi yaz aylarında daha çok deniz turizmi baskın olması sebebiyle tercih edilmektedir. Kışın Manisa'ya kar yağdığı çok görülmediği için genelde Spil Dağı'na kar yağmakta ve bu yüzden tercih edildiği görülmektedir. Yaz aylarında ise deniz turizmi daha yaygın olması sebebi ile kış ayına oranla daha az tercih edilmekte.

Soru 8

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Yiyecek-içecek	2	%1.3	1.3	1.3
Spor ihtiyacı	6	%3.9	4.0	5.3
Güvenlik yetersiliği	9	%5.9	6.0	11.3
Satış birimlerinin yetersizliği	55	%36.2	36.7	48.0
Yeşillik az olması	30	%19.7	20.0	68.0

Sosyo-kültürel et.	29	%19.1	19.3	87.3
Çocuk eğlence yet.	18	%11.8	12.0	99.3
Total	150	%98.7	100.0	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alanın ilgi çekici özellikleri açısından değerlendirildiğinde satış birimlerinin yetersiz olduğu görülmekte ardından da yeşilliğin az olması izlenmektedir. Manisa Spil Dağı Milli Parkında yeterince satış birimlerinin olmaması ve alanın yeterli değerlendirilmemesi olumsuz yorumlara neden olmaktadır. Yiyecek içecek konusunda satış noktalarının olmaması, tuvalet gibi ihtiyaçlar içinde çok elverişli olduğu söylenemez. Ama bu durum avantaj ve dezavantaj olabiliyor bence satış noktalarının azlığı ya da olmaması doğa ve bizler açısından daha verimli olabileceğini düşünmekteyim. Çünkü ağaçların yok olmaması demek satış yerlerinin olmaması ve doğallığın bozulmaması için önemli. Tabi ki herkes aynı fikirde olamayabiliyor bu da olumsuz yorumlara sebep olmakta.

Soru 9

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Şehir merkezine uzak olması	77	%50.7	51.3	51.3
Ulaşımın zor olması	48	%31.6	32.0	83.3

Kentin yerleşim plan uygun olmaması	25	%16.4	16.7	100.0
Total	150	%98.7	100.0	
Missing System	2	%1.3		
Total	152	100.0		

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında kentsel yerleşim yeri olarak değerlendirildiğinde şehir merkezine uzaklığı ve ulaşımın zor olması dikkat çekmektedir. Spil Dağı konum olarak şehir merkezine uzak olmakla birlikte ulaşımın zor olması yolların iyileştirilmemesi kaynaklı olduğunu düşünüyorum.

Soru 10

Geçerli	Sıklık	% (Yüzde)	Geçerli Yüzde	Kümülatif Yüzde
Alan ilçenin tanı. yapmıştır	87	%57.2	58.0	58.0
Şehrin ekonomik yönden geliş sağlamıştır	54	%35.5	36.0	94.0
Turistlerin trafiği olumsuz etkilemesi	9	%5.9	6.0	100.0
Total	150	98.7	100.0	
Missing System	2	1.3		

Total	152	100.0		
-------	-----	-------	--	--

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alanın turistik açıdan değerlendirildiğinde ilçenin tanıtılması sağlandığı görülmekte fakat şehre ekonomik yönden katkı sağlaması bakımından yüzde olarak değerlendirildiğinde eksik kaldığı görülmektedir. Bu konuda Belediye ile iş birliği yapılarak reklamların ve rekreasyon faaliyetleri açısından daha da zenginleştirilerek faaliyetlerde bulunulması ziyaretlerin de artmasına olanak sağlayacağı gibi Manisa ekonomisine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkması için yapılan çalışmada Spil Dağının konumu ve doğası bakımından kente alternatif turizm potansiyelini oluşturmaktadır. Ayrıca Spil Dağında bulunan bungalov evler alternatif potansiyel turizme olanak sağlamaları açısından önemli bir imar çalışmasıdır. Rekreatif faaliyetler için oluşturulan tesisler ziyaretçilerin yoğunlukta olması nedeniyle kırsal turizme de etkisi oldukça yüksektir.

Anket sonuçlarına göre, kadınların erkeklere oranla daha çok tercih ettiği görülmekte bu da kadınların kendilerine daha fazla zaman ayırmak istemeleri ve sosyal aktivitelere daha fazla ilgili olduklarını göstermektedir. Yaş olarak ele aldığımızda ise; 30-40 yaş arası kişilerin daha çok tercih ettiğini görmekteyiz. Bu yaş grubu çalışan kesim olması sebebi ile iş stresini azaltmak ve daha sakin bir ortamda bulunarak doğaya yöneldiklerini görmekteyiz. Manisa Spil Dağını ziyaret edenlerin genel olarak çalışan kesim olması sebebiyle daha çok doğada vakit geçirerek nefes almak istemeleri ve iş stresinden de bir nebze olsa uzaklaşmak istemelerinden görülmektedir. Çalışan kişiler çalışma dışında doğada daha çok vakit geçirdiklerini ve imkân bakımından da daha olanak sahibi oldukları için çalışanların daha çok tercih ettiğini görmekteyiz. Çevre illerden Spil Dağına ziyaret oranı Manisa dışında İzmir'in de yüksek olması mesafe olarak yakın olması ve biliniyor olmasıdır. Ayrıca ulaşımın da İzmir'in kendi ilçelerine oranla uzaklığı ve trafiği Manisa'ya ulaşımından daha kolay ve yakın olmasıdır. Manisa da uzun süre yaşayanların daha az yaşayanlara göre tercih etme sebebi daha az görülmekte bu da yeni yerleşen kişilerin yerleştiği şehri daha çok merak ettiği ve keşfetme isteği daha fazla olduğunu görmekteyiz. Eğitim düzeyi arttıkça ziyaret oranı da o oranda artmakta ve yeni yerler görmek, gezmek ve araştırma isteklerinin de arttığını görülmekte. Gelir düzeyi bakımından ziyaretçi artışı da o oranda artmakta bu da ekonomik anlamda insanlar temel ihtiyaçlarının yanında ekonomik açıdan daha rahat ve özgür olmaları kendilerine zaman ayırmalarına olanak sağlamaktadır. Ziyaretçilerin en fazla dinlenmek ve hoş vakit geçirmek amacıyla Spil Dağını tercih etmektedirler. Son zamanlarda pandemi dönemi nedeniyle insanların daha çok doğaya yöneldiğini ve kalabalıktan uzak yerleri tercih ettiğini görmekteyiz. İnsanlar genel olarak hep yoğun ve yorgun bu yüzden de sürekli olarak uyku ya da dinlenme modunda olmak istiyoruz. Çünkü hayat şartları ve günümüz koşulları hep bir telaş ve koşuşturma

şeklinde ilerlediği için dinlenme ihtiyacımız da artmaktadır. Geceleme konusunda ise, bungalow evleri tercih edilmektedir. Ulaşım açısından da özel araçla daha çok tercih edilmektedir. Genel olarak insanlar kendi araçları ile daha konforlu ve istedikleri saatlerde zaman geçirmeleri sebebi ile tercih etmektedirler. Hem bu sayede aileleriyle ve arkadaşlarıyla daha rahat gezmek ve vakit geçirmek anlamında da tercih sebebidir. Manisa mevsimsel olarak kış ayları çok soğuk olmaması sebebi ile de ayda bir ziyaret edilme imkânına olanak sağlamaktadır. Bu da genelde hafta sonu insanların ziyaret etmesine yol açmaktadır. Hafta sonu da genellikle daha çok zaman geçirmelerini sağlar. Genelde kış ve sonbahar aylarında tercih edildiği görülmekte olup sebebi ise son zamanlarda koşu vb. spor faaliyetlerine önem verilmesi ve dağ havası alabilmek amacıyla tercih edildiği görülmektedir. Ziyaretçilerin temiz hava ve sakin ve kalabalıktan uzak kalmak istemelerinden dolayı tercih edildiği gözlenmektedir. Hele ki pandemi döneminde daha çok doğaya yönelme ve dağ, köy havası almak isteyenlerin sayısının arttığını görmekteyiz. Spil Dağının sorunları ise bölgede satış birimlerinin yetersizliği, konaklama için sadece bungalow evlerinin olması, ulaşım yönünden de kente olan uzaklığı en önemli etkidir. Manisa Spil Dağı Milli Parkı'nda doğaya ve kültürel tüm turizm türlerini geliştirmek için tüm çekicilik bulunmaktadır. Fakat alanı daha da geliştirerek daha elverişli bir hale gelmesi ziyaretçi sayısının artması açısından önemlidir. Manisa Spil Dağı Alternatif Turizm Potansiyelinin ortaya çıkmasında alanın turistik açıdan değerlendirildiğinde ilçenin tanıtılması sağlandığı görülmekte fakat şehre ekonomik yönden katkı sağlaması bakımından yüzde olarak değerlendirildiğinde eksik kaldığı görülmektedir.

Bu konuda Belediye ile iş birliği yapılarak reklamların ve tanıtımın yapılması, oradaki çevresel faktörlerin daha iyi değerlendirilerek hizmete sunulması, faaliyetlerin artması ziyaretlerin de artmasına olanak sağlayacağı gibi Manisa ekonomisine de olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Gerek kültürel gerekse spor faaliyetleri açısından muhteşem bir alana sahip olması değerlendirilebilir olmaya müsaittir.

Türkiye birçok tarihi, kültürel ve doğası bakımından oldukça verimli içeriğe sahiptir. Bu yüzden turizm kaynaklarına ve turizme olan katkısı da turizm potansiyellerini oluşturmaktadır. Bunların başında da iklimi, doğası ve kültürel farklılıkları alternatif turizmi oluşturmaktadır. Türkiye'nin mevcuttaki doğal kaynaklarını kullanabilmesi için alternatif turizm potansiyellerini geliştirilmesi büyük

ölçüde katkı sağlayacaktır. Alternatif turizmde amaç hem bulunduğu bölgeye ekonomik katkı sağlamak hem de bölgenin doğal zenginliklerini ortaya çıkarmaktır. Bu yüzden alternatif turizmin bulunduğu bölgeye iş imkânı sağlaması bölge halkı için de çok önemlidir. Alternatif turizm bölge halkına iş imkânı sağlayacağı gibi işsizlik sorununa da olumlu yönde etki eder.

Alternatif turizm faaliyetleri, rekreasyonel faaliyetleri de desteklediği gibi mevcuttaki kaynakların korunmasına olanak sağlamaktadır. Böylelikle hem turistler doğal mirası korumak adına daha duyarlı davranıp ve gezdikleri yerlerde daha fazla inceleme yapabilmek adına daha fazla zaman geçirirler. Alternatif turizm potansiyellerinin daha da geliştirilebilmesi için gerekli altyapı, ulaşım, eğitim ve tanıtım gibi sorunlara öncelik verilmesi turizmin daha da gelişmesine katkı sağlayacaktır.

Yapılan anket sonuçlarına ve günümüzde kadınların alternatif turizme daha yatkın olduğunu görmekte olup ve bu alanda kadınları bilinçlendirmek, geliştirmek ve girişimcilik konusunda eğitimlerin verilmesi Milli Parkın daha çok tanıtılmasına olanak sağlayarak daha çok ziyaretçiye ulaşacaktır. Böylelikle daha çok ziyaretçi ile hem bölge halkına ekonomik kazanç sağlanmış olacak hem de alternatif turizmin gelişmesine olanak sağlanmış olacaktır.

Sayın Katılımcı,

Bu anket, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği öğrencileri tarafından Manisa'daki Spil Dağı Milli Alanı'nı kişilerin tercih ve memnuniyetlerinin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek sonuçların, turistik faaliyetlere ve gelecekte yapılacak çalışmalara rehber olması en önemli amaçtır. Ankete vereceğiniz yanıtlar bilimsel araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Çalışmaya gösterdiğiniz ilgi ve alakadan dolayı teşekkür ederiz.

BÖLÜM 1

Kimlik Bilgileri

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız
.....
3. Mesleğiniz
.....
4. İkamet Ettiğiniz Mahalle / Semt
.....
5. Kentte Yaşama
Süreniz:.....
6. Eğitim
Durumuz:.....
7. Aylık Gelir Düzeyiniz: 500-1000 TL arası () 1000-2000 TL arası () Diğer
(.....)

BÖLÜM 2

Aşağıdaki tabloda bulunduğunuz parka ilişkin sorular derecelendirilerek sıralanmıştır. Lütfen bu ifadeleri benimseme derecelerinizi 5(kesinlikle katılıyorum), 4(katılıyorum), 3(kararsızım), 2(katılmıyorum), 1(kesinlikle katılmıyorum) şeklinde belirtiniz.

Alanı tercih etme sebebin izi belirtin iz.	1 (kesinlikle katılmıyorum)	2 (katılmıyorum)	3 (kararsızım)	4 (katılıyorum)	5 (kesinlikle katılıyorum)
1.Hoşça vakit geçirme k					
2.Spor yapmak					
3.Dinle nmek					
4.Aktiv itelere katılma k					

5.Eğlenmek					
6.Psikolojik açıdan rahatlamak					
Alana erişim ürünün üzü belirtin iz.					
7.Yaya olarak					
8.Özel araçla					
9.Toplu taşıma araçları yla					
Alana geliş tercihi nizi belirtin iz.					

10.Aile mle					
11.Arka daşları mla					
12.Tur ile					
13.Yaln ız					
Alana geliş sıklığın ız belirtin iz.					
14.Her gün					
15.Haft ada bir gün					
16.Ayd a bir gün					

17.Yıld a bir gün					
Alanı kullan dığınız zamanı belirtin iz.					
18.Haft a içi					
19.Haft a sonu					
Alanda geçirdi ğiniz süreyi belirtin iz.					
20.1-2 saat					
21.2-4 saat					
22.4-6 saat					

	1 (kesinlikle katılmıyorum)	2 (katılmıyorum)	3 (kararsızım)	4 (katılıyorum)	5 (kesinlikle katılıyorum)
Alanı daha çok hangi mevsi mde kullan dığınızı belirtin iz.					
23.Kış					
24.İlkb ahar					
25.Yaz					
26.Son bahar					
Alanda sizi çeken ve iten özellikl eri					

belirtin iz.					
27.Yiyecek içecek ihtiyacı mı karşılar.					
28.Spor ihtiyacı mı karşılar.					
29.Yapılan aktivite lerde eğlence ihtiyacı mı karşılar.					
30.Gürültü faktörü nün bulunması.					
31.Aktivite					

n fiyatları nın fazla olması.					
32.Güv enliğin yetersiz olması.					
33.Otop ark sorunun bulunm ası.					
34.Satış birimler inin yetersiz liği.					
35.Bitki ve yeşilliği n yetersiz olması.					

36.Sosyo- kültürel					
-----------------------	--	--	--	--	--

aktiviteleri n yetersizliği					
37.Çocuk eğence alanlarının yetersizliği .					
Alanın kentsel yerleşim yerine dair görüşlerin izi belirtiniz					
38.Şehir merkezine uzak olması.					
39.Ulaşımı n zor olması.					
40.Kentin yerleşim planına uygun olmaması.					

Alanın turistik açıdan şehrin gelişimine dair görüşlerin izi belirtiniz					
41.Alan ilçenin tanıtılması nı sağlamıştır					
42.Şehrin ekonomik yönden gelişimini sağlamıştır .					
43.Şehir dışından gelen tur grupları trafiği olumsuz etkilemekt edir.					

Katılımınız ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

Akad, Ömer (2000). *Pazarlama Ağırlıklı Turizm İşletmeciliği*, 3. Baskı, Motif Matbaa, Bursa.

Akça, Hasan (2004). *Dünyada ve Türkiye’de Kırsal Turizm*. Standart Dergisi, Eylül: 61-70.

Albayrak, Aslı (2013). *Alternatif Turizm*. Detay Yayıncılık. Ankara.

Avcıkurt, Cevdet (2003). *Turizm Sosyolojisi*. (1. Baskı), Detay Yayıncılık, Ankara.

Aymankuy, Yusuf (2003). *Kongre turizmi ve fuar organizasyonları*. Detay Yayıncılık, Ankara:

Bauer, JJ ve Herr, Alexander “*Hunting and fishing tourism*”. K.Higginbottom (ed.) (2004). *Wildlife Tourism, Impacts, Management, Planning* Australia: Common Ground Publishing Ltd.

Baykan, Eda (2014). *Alternatif Turizm Kaynaklarından Golf Turizmi ve Kongre Turizmi; Ülkemize Ekonomik Katkıları Açısından Karşılaştırılması: Antalya Örneği/* (Yayımlanmış Uzmanlık Tezi), Akdeniz Üniversitesi (akt: Acuner, 2006, s. 18) Antalya.

Bell, Simon, Tyrväinen, Liisa, Sievänen, Tuija, Pröbstl, Ulrike ve Simpson, Murray (2007). *Outdoor recreation and nature tourism: a european perspective*. *Living Reviews in Landscape Research*, 1(2), 1-46.

Çağlayan Artun (1992). *Deniz Turizmi*. 3. İzmir İktisad Turizm Kongresi: 21. Yüzyıla doğru Türkiye. *Marina Yatırım İşletmecileri Derneği Çalışma Grupları Bildirileri*, s. 256

Çelik, Selahattin (2017). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Ders Notları.

Çetin, Gürel (2008). *Dünya’da Golf Turizminin Önemi ve Türkiye’de Bu Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s. 11.

Doğanay, Hayati ve Zaman, Serhat (2013). *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara.

Donald, Getz and Wicks, Bruce (1993). *Editorial, International Journal of Festival Management and Event Tourism*,1(1), 2-16.

Du Rand, G.E. and Heath, E. (2006), “*Towards a Framework for Food Tourism as an Element of Destination Marketing*”, *Current Issues in Tourism*, 9 (3), 206-234.

Erdoğan, Nazmiye (2003). *Çevre ve (Eko)turizm*. Erk Yayınları, Ankara, s. 2-3.

Erkurt, Osman Paker, Serim (2014). *Sualtı Arkeoparkları ve Deniz Turizmi*, 2. *Ulusal Deniz Turizmi Sempozyumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi, 49-61.

Evliyaoğlu, Sait (1989). *Genel Turizm Bilgileri*. Ofset Repramat, Ankara, s. 93.

Getz, Donald ve Brown, Graham (2006). “*Critical Success Factors for Wine Tourism Regions: A Demand Analysis*”, *Tourism Management*, 27, 147.

Hacıoğlu, Necdet, Gökdeniz, Ayhan ve Dinç, Yakup (2003). *Boş zaman ve rekreasyon yönetimi (Örnek animasyon Uygulamaları)*. Detay Yayıncılık.

Hegarty, Joseph A. (2005). “*Developing “Subject Fields” in Culinary Arts, Science and Gastronomy*”, *Journal of Culinary Science and Technology*, 4 (1), 5-13.

Holloway J. Cris ve Taylor, N.(2006). *The Business of Tourism*. Seventh Edition, Prentice Hall, England.

Gibson, Heather (1998). *Active Sport Tourism: Who Participates?*, *Leisure Studies*, 17,(2-3), 46-170.

İlban, Oğuzhan Mehmet ve Kaşlı, Mehmet (2008). *Kış Turizmi, Turistik Ürün Çeşitlendirilmesi*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

İlhan, İbrahim (2009). *Şarap turizmi*. Fermani Maviş Anı Kitabı, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Karaküçük Suat (2008). *Rekreasyon*. Gazi Kitapevi. s. 93. Ankara.

Kim, Kyungmi, Uysal, Muzaffer, & Sirgy, Joseph (2013). *How does tourism in a community impact the quality of life of community residents? Tourism Management*. 36. 527-540.

Kivela, Jaksas and Crofts, J.C. (2006). *Tourism and Gastronomy: Gastronomy's Influence on How Tourists Experience a Destination. Journal of Hospitality and Tourism Research*, 30 (3), 354-377.

Kivela, Jaksas and Crofts, J.C. (2005). *Gastronomy Tourism: A Meaningful Travel Market Segment. Journal of Culinary Science and Technology*, 4 (2/3), 39-55.

Koşan, Abdulkadir (1996). *Kış Turizmi*. Tourism and Hotel Trends. Ankara: Bilkent University.

Kozak, Meryem A.-Kozak, Nazmi -Kozak, Metin (2010). *Genel Turizm: İlkeler-Kavramlar*. Detay Yayınları. Ankara.

Kozak, Meryem A.-Kozak, Nazmi -Kozak, Metin (2009). *Genel turizm: İlkeler ve kavramlar*. Detay Yayıncılık. Ankara.

Mc Donnel, Allen ve O'Toole, 1998 Akt. Kızıllırmak, 2006:187; AKten ve Akten, 2011).

Özdönmez, Metin, İstanbullu, T., Akesen, Aytuğ, Ekizoğlu, Abdi (1996). *Ormancılık Politikası*. İ.Ü. Yayın No: 3968, Orman Fakültesi Yayın No:435, ISBN:975-404-429-5, İstanbul.

Özer, Elif Z. ve Çavuşoğlu, Fatih (2014). *Rekreasyonel bir faaliyet olarak yerel etkinliklerin kırsal turizme etkisi*. International Journal of Science Culture and Sport, Özel Sayı: 2, 191-202.

Özgüç Nazmiye (1998). *Turizm Coğrafyası Özellikler-Bölgeler*, Çantay Kitabevi, İstanbul.

Öztürk, Yüksel ve Yazıcıoğlu, İrfan (2002). “*Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Alternatif Turizm Faaliyetleri Üzerine Teorik Bir Çalışma*”. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2, 183-195.

Pedersen, Arthur (2002). *World heritage manuals*. Paris: UNESCO World Heritage Centre.

Sargın Sevil (2006). *Yalvaç'ta İnanç Turizmi*. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 16(2): 1-18. S. 3.

Scheyvens, Regina (2007). *Poor Cousins No More. Valvind the Development Potential of Domestic and Diaspora Tourism. Progress in Development Studies*. 7(4), 307-325.

Strange, Carolyn and Kempa, Michael (2003). *Shades of Dark Tourism. Annals of Tourism Research*. 386-405.

Stolk M. (2009). *Sun, Sea, Sand, Safari, and.... Surgery Medical Tourism to South Africa. Student at NHTV Breda, University of Applied Sciences ITMC International Tourism Management and Consultancy Degree Program, Netherlands*. (Supervisor: Tomas Mainil).

Şenol, Fazıl (2016). *Türkiye Turizm Coğrafyası ve Dünya Kültürel Mirası*. Detay Yayıncılık. Ankara.

Turizm Terimleri Sözlüğü (1999). *Ankara: Turizm Bakanlığı. Turizm Terimleri Sözlüğü*, 199:10.

Yaşar, Okan (2011). *Saroz Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi. Zeitschrift für die Welt der Tüken. Journal of Word of Turks*, 3(1), 33-55.

Xie, Yichun, Ward, Robert, Fabd Chuanglin and Qiao, Biao (2007). *The Urban System in West China: A Case Study Along the Midsection of Ancient Silk Road- He-Xi Corridor, Cities*. 24(1). 60-73. s, 62.

Wild, Peter and Dearing, John (2000). *Development of and prospects for cruising in Europe. Maritime Policy and Management*. 27(4). 319.

İnternet Kaynakları

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-9872/turizmde-urun-cesitliligi.html> (17.02.2019)

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10335/magara-turizmi.html> (20.03.2019)

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,11475/genel-tanimlar.html> (22.01.2018)

<http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9873/akarsu-turizmi.html> (09.02.2019)

yigm.kulturturizm.gov.tr

<https://yigm.ktb.gov.tr/>

<https://yigm.ktb.gov.tr/TR-10203/kus-gozlemciligi.html>

www.slideshare.net/MikailKara/alternatif-turizm 1990: 35–37.

www.kulturturizm.gov.tr